

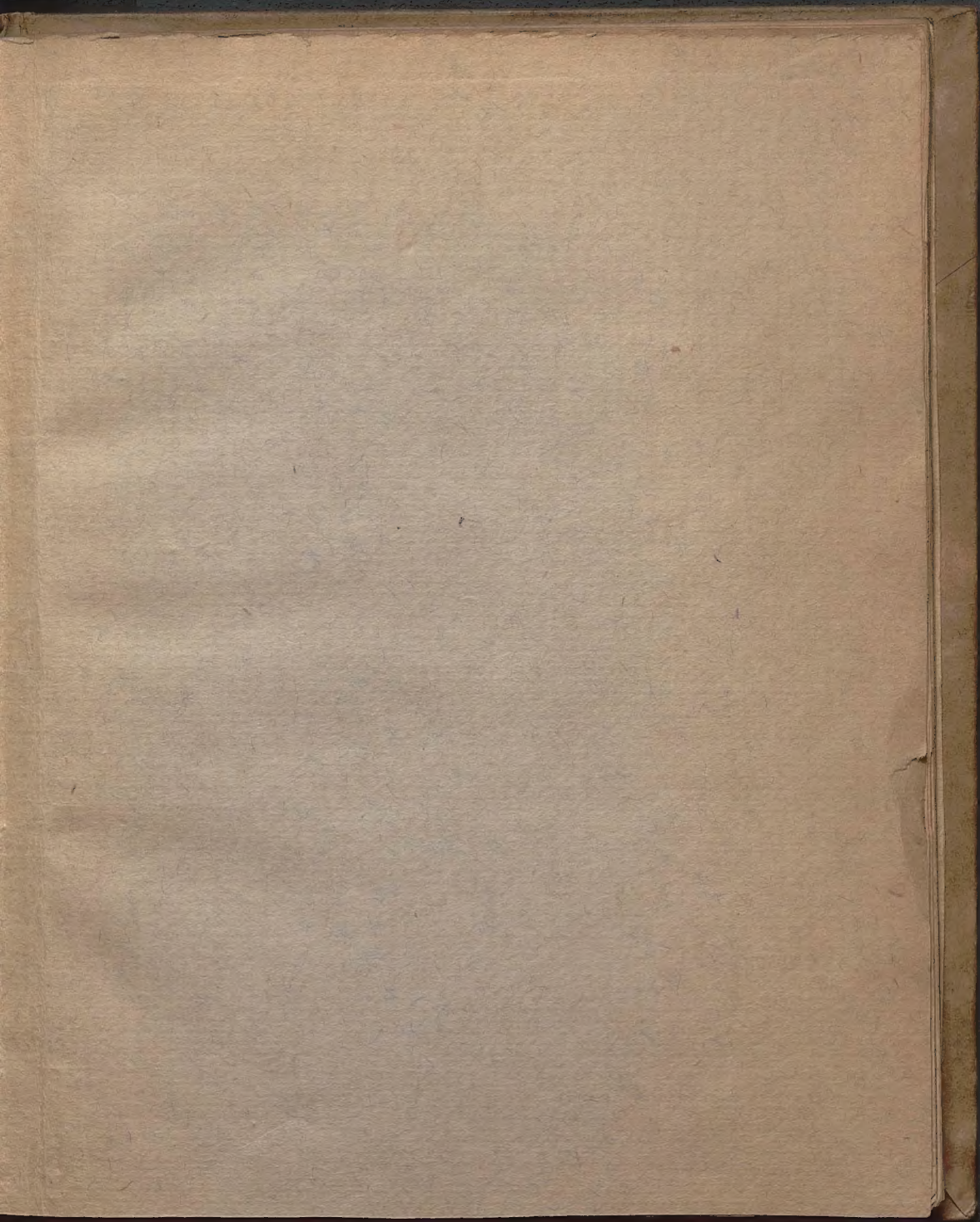
18558

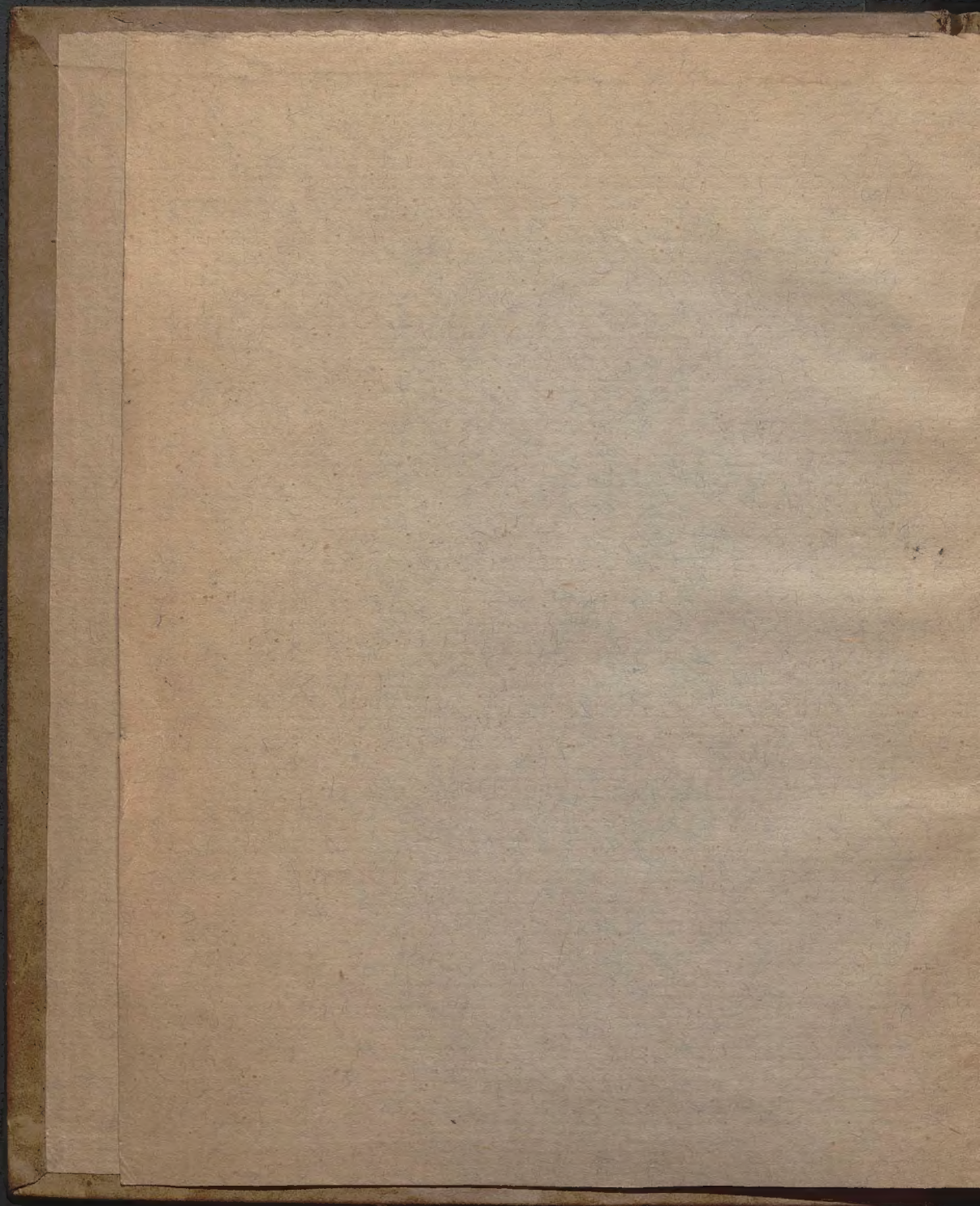
Mag. St. Dr.

P

18558

92227 1895. III. 107. 5 200
POTIO-
RITAS,
ET
Nonnullæ
DISPVNCTIONES
JVRIS,

ADAMI ZYDOWSKI.

Nil tam proprium imperij, quàm
legibus viuere.

VARSAVIÆ,
Apud Ioannem Trempinski S. R. M. Typograph.
Anno Domini 1640.

Præf. pol. 9.473.

Lectori.

ET in negotio, & in otio, ut sis aliquis, enitendum est omni. Illac, ut profiterem palæstræ iuris quantumcunq; studeo: hâc, ut non delitescam, profectus eo lectos in tuum deprompsi commodum. Si, quod preſto bonum est? proba, & utere: sin leuius seria tracto, ignosce, nec inuehe. Homo, sum; in otio (si quod nobis otium) non potui non remissus esse. Decet autem reprehensorem meminisse, se quoq; peccare posse. Et præterea, profectus tibi tradidi, non perfectam scientiam. Quam, & alibi, ne quæſieris: Res variata fori: immensusq; aliarum super alias aceruatarum legum cumulus, genuinam rationem iuris depressit. Cæterum, cum nō probas, ad minus transi, ne cum carpseris, minor æstimeris. Quia qui inuidet, minor est. Sciens denique, quod improbe facit, qui in alieno libro ingeniosus est. Quanquam, nec illos sanos æstimem, qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam. Soli artifices, de artibus iudicent. Earum enim, quisq; rerum iudex est idoneus quarum est eruditus. Cum nulla sit disciplina, in qua non peccando discatur, ita, nec ullus libet tam malus, qui non aliqua parte proficit.

Proinde lege, & utere.

Iudex, non ante leges incedere, ut magister, verum eas sequi debet, ut discipulus.

Auribus Republica, cum non leges Magistratibus, sed Magistratus legibus imperant.

Gratia absit, causam merita decernant.

POTIORITAS.

NJebyła przed tym / w Prawie naszym in vlu Po-
 tioritas, co y z Statutu samego / ale y z oney sex-
 uali iuris correctura, ktora za Zygmuneda pier-
 wsięgo 1532. Anno, przez zacnych onych Práwa
 Wyczystego ściści moderatorow/ Seymem Deputowanych /
 odprawowana była/ wybaczyć snadnie. Bo lub Przylu-
 nieco o nley wzmianki uczynił/ iednak tak obiter, iż takoby o
 nley pisać niechtiał/ abo sey do stonaley wiadomości nie miał.
 Doptero to za vstawieniem Trybunału praxis potioritatem
 induxit: ktora/ iż reżnie różni praktykowali/ następila po-
 tym lex 1588 ktora iuż rzetelniey ta opisałszy in vsum fori
 podała. A przed tym nie actio potioritatis, ale causa pro
 deportatione citationis per possessorem intentata czyniła
 ta rozmyślar práwa/ tak iure vincētis, tak y possidentis,
 w ktorey záraz certabatur de iuribus. Gdźle teści possessor
 miał poznać prawo/ abo mieć pierwie/ poń rok y ścić
 niedzieli nie wysła/ pro deportatione citationis nie czynił/
 a o przewodzie wiedział/ lubby miał potioritatem iuris, trda-
 eil ta/ y płacić musiał. Teraz to iuż w zwyczaju nie iest/ y ow-
 siem possessor, a zacięszá diffidens práwu swemu/ kwoli
 dalsey zwolce/ o zniesienie pozwu nie czyni/ ale czeka aż go
 post victum principalem pozwem potioritatis nádmáda.

1. T. Kyo
 2. M. d. 100
 3. M. 100
 4. T. 100
 5. P. 100
 6. R. 100

KTora potioritas, nie tylko z samego gołego po-
 zwu Ziemskiego / po banniowanym pryncypale

wspczynana bywa / ale tej / gdy possessor w Gro-
dzie pro Complicitate banniti pozwany bedac / za-
szczyci sie / ze nie jest Complex, ale vigore iurium
suorum possessor; zkad iz practica iurium foro Ca-
strensi non incumbit, remissa stawa do Ziemstwa/
ad experiendum de eisdem iuribus.

A Jakkolwiek potioritas in decisionem Iudicij przy-
pada / nizeli do vznania samey potioritatem przycho-
dzi / iestli test wtecey Kompetitorow na ieden termin zgroma-
dzonych / nie zwykli sie pozwany iednemu z nich samemu spras-
rowac / ale az sie o raz wstacy stocza. A to dla tego / z by
plures pro eisdem bonis agentes, wedle Statutu de Acto-
re, pierwey miedzy soba experiment lepsosci praw swych w-
czynili / zeby possessor wiedzial komu sie ma ex proportione
Iurium suorum; tak iednych pierwszych / iako drugich posles-
dniejszych sprawowac. W snadz iednemu sie tylko spraws-
tac / przeiawszy Aktorowe prawo / nie trafil go do drugich
Kompetitorow / iako wzgledem ich praw posledniejszego :
zladby zds straty swey nie mial odytkac / kedy y Aktora lotu-
pletowalby vpadem swoim / ktory alias damno suo swant
prawo swego mial odniesc. Przeto in concursu Competi-
torum, zwykli Trybunal z possessorem suspensieczynic / az sie
oni rozepira : y gdy w registre roznie sa polozeni / pospolicie
reikie ad incidentiam z drugimi czynia / abo wiec na ieden
register wshytkim spisowac sie kazga.

Wprawdzie niektorzy / azwlaszcza co prawa
swego calosci nie vfaia / zwykli sie z tego zdzierac /
opponniac / iz / qui possidet, omnib⁹ possidere videntur.
A poniec

A ponieważ possessor in persona principalis debitoris zostawa/powinien sie wykupić wszytkim/tak temu/iako y owemu, y iako Aktor/sine adminiculo drugiego kredytora / dal swe pieniadze / tak ie na zad ma odbierac/ na tego / abo owego rozprawie nie czekajac. Gdyz y Executio rei iudicatę omnem moram excludit, pogotowi y suspense.

Lecz Trybunał mniemy na to zwykł patrzyć / ale suspense z Possesorem uczyniwszy / Kompetitorom między sobą rozprawić sie nakazuje: w rozprawie tam sie oni rugują/ kto ma na tablicy zostać/ kto z niego spaść / y naprzód badać sie/ kto z nich konwinkował pryncypala? a kto nie? y tesli ktory na tych dobrach/ ktorych petitur potioritas przemiodł proces/ czy na innych? Potym przystępuje ad certamen iurium, ex quorum cognitione, euincitur; czyie prawo / contra possesorem, primo loco, abo też secundo, lub tertio, y dalszy/ tak series iurium poćiągnie/ ma subsistere: y tak possessorowi concertatione sua wprzatata potioritatis petenda requisita, o ktorychby sie pozwany miał badać; tak/ że mu tylko o samego dekretu ziemskiego approbacyz/ abo retracyz przytłżie mówić / potym prawa włożane refutować / a swych zaś poczet stawiać.

A gdy ieden iest tylko Aktor/ a pozwanych possessorow w pozwie kilk a położonych/ ordynkiem/ iako po sobie mieyscem ida/ sprawować sie muszą.

Po edyktie lednak sprawać sie/ tam wszytkie potioritatis requisita, ktore y concurrentes między sobą aglować

tożać zwykły / bróbule possessor / y pyta sie dżę jeśli test con-
uictio. uictus debitor principalis, gdyż pości principalem zstawa/
poty do possessoris recurs nie bywa. A konuictya dwote bydy
rozumieć: albo gdy successorowie dłużnika / z successyey po-
nim wyrok czynią / albo gdy sam principalis debitor, lub
successorowie tego bannitowani przez Aktora heba: ktorzy / ie-
śli pro cassanda bannitione czynią / tym samym conuicti nie
zostawają; a za tym też do possessoris iuris aditus patere nie
może. Jeśli nie nie czynią / a powe b dowiedzie conuictum
bydy principalem, possessor pro causa respondere musi.

*Probatio-
nes Conui-
ctionis.* Ktory konuicty dowodzac / niezwykły Aktor
wskazywać / tylko initium litis, & determinationem
eius. To jest / Contumacya / Lucrum. Bannitia.
Reliquum vero processus, iako Astitia / & subse-
quentes gradus, w ktorych perlucra continentur,
wymodzić nie powinien: dla tego / iż possessor nie
płaci nigdy / tylko summe pryncypalna / a przesy-
słow nie. Od ktorych płacenia iż principali debi-
tori facultas odprzysiężenia sie processu służyć mo-
że / zároveň y wolnion zostawa / ale na sobie iureuicti,
vel in alijs eius hereditarijs bonis, ściągac ich kaza.
Zaczym ponieważ go perlucra non afficiunt, ich
też przewodu / nie jest mu rzecz powinna wywo-
dzić y wskazywać.

Namagala sie przecie drudzy cd tego wyvodu processu /
eo pretendunt / iż Conuictio, to jest bannitio, nie mo-
gla być tylko ex processu. Ex cuius legalitate, legalis ban-
nitio

nitio, a zacym conuictio censetur, y possessor suz spráwle
nie powinien. Ale gdy test processus nullitas, bannitionis
także nullitas sublequi must: a zacym / iż nie legitimé con-
uictus principalis, tedy possessor ab impetitione litis wolen
zostawać ma. Co oboje inaczej włożano bydz nie może / tylko
z wywodn całego procesu.

W którym razie Trybunał / pro diuersitate cau-
sarum, promiscuē zwykł decernować / gdy Aktor /
y perlucra potioritate soluenda petit, także proces
wywodzić. Gdy tylko główna summa vindica-
tur, nie także.

A Tu także o procesie in Contumaciam super principa-
li debitore, przewidzonym piśe. Lecz kiedy zaśła
approbatio perlucrorum & processus, albo ex personali
comparatione iure victi, lub też praescriptia stwierdzone /
za która negatiua ich służyćby nie mogła; tam parem ratio- Perlucra.
nem ich mieć niektorzy także / także zapisu samego: ponieważ
z progressu takiego vim priuilegij obtinent, y Konstytucya
1588. lawnie mowi: Ze pierwszego zapisu summa / y prze-
sły / miała bydz ważnycyśe / y naprzod iść. Zład sequitur,
że także przez possessor / także y principalis summa, płacone
bydz miała / gdyż też z zapisu wresły / którym sie obowiązano
sub vadio płacić / y suz nie takim sposobem / pro vno z zapła-
sem reputantur.

IN contrarium drudzy włożnia: Ze possessor / ad onus
perlucrorum eiusmodi nie powinien / gdyż one z zapła-
sem zároveň stać nie mogą. Bo zapis test de natura iuris,
y więc dobra: a perlucra de natura delicti klada; bo ex
Contu-

Contumacia iureiurati, y z rebellej tego/ á z niewagi przesię-
praw y zwierzchności reszta. Zaczynamy osobe principaliter á
nie dobrą wziąć/ bo y Actum Criminalem, to test/ Bannitica
inducunt; składając go y do więzienia wsadzić/ y onego w naley
trzymać prawda kaza. Co z Constitucyey 1564. sub Tit. De
Pret. na sądby nowe przeszle/ łásnie patet, gdzie mowi

Dobrą w disposycyę wziąć / one dzierżać / zc.
Nihilominus takowego wywołánca poimąć wsad-
zić/ ktorego gárdło in gratia nostra.

Zktorey distinkcley Bonorum & Personæ, Iudicé pa-
tet, że prawo dobrą iureiurati podać pod onus debiti,
& inscriptionis; á osobe zaś same pod onus perlucrorum,
ex Contumacia eius studiosa perductorum. Czego także
potwierdza stare prawo w Statucie sub Tit. Condemnatio.
Gdzie pisze.

Ad manus aduersariorum ligati tradantur.

Si in captivitate manentes, fugierint, sint liberi.

Jakoby chciał wskazać/ że captivatio in poenam rebellij
pozwánego/ & satisfactionem Contumacie test introdu-
cta, y idel sie kto z więzienia wymknie / ciężarow zyskowych znika/
gdyż Corporali poena zapłacił / co pieniądzmi wisić miał;
jednak dlugu samego nie test prozen/ gdyż on twórcem tylko są-
mym znieść trzeba.

Wskazuje y to/ iż gdyby ratio perlucrorum in causa po-
rioritatis trzymána bydz miała/ musiałaby ultimo loco po
wszystkich zapisach/by dobrze poślednieyszych bydz reputowa-
ne: choć legis contextus inaczej disponit. Bo ponieważ
pochodzą ex delicto, & in locum poenæ introducuntur, tedy
ad equi-

adæquiparantur Fisco. Alia Fiscus pro successore vlti-
mo censetur, tak y perlucrorum vltima ratio bydż muśt.
Przekładają do tego / że dobra iureuicti za toby mogły nie
stać / coby przyszyfki wynosły / zkad possessor y od swey suma-
my dla przyszyfkow odpadacby musiał. Coby iniquum bylo/
gdyż zacym iureuictus in condicto z powodem / moglby dać
na sobie proces przewodzić / approbutacgo: byle tylko per
iureuincemtem poślednieyşego kreditora / nie dawşy mu nic/
z mairności swey wyrugował.

Quo in passu praxis zwykła eam sequi regulam;
iaka ktora Trybunał wezmie przed sie. Bo ieden
patrząc na prawo o przyszyfkiach iawne kaze ie pła-
cić. Drugi zaś rigorem æquitate temperuiac / nie
simpliciter ie wprowadzie odcina / ale iakby ie też
odcina / gdy na osobie pozwanego / albo inşych iego
dobrach ściągac ich kaze. Alow / moze inż wiecey
nie nie mieć.

Bywa y to / dzwlaszczą do zapisu / iż nie czekając konwul-
tatis. Ci ktorzy tą drogą idą / te progressu swego racye dają.
Ponieważ pry / od zapisu y Altu tego (oblaty nie przepem-
niając) potioritas iure destinatur: tedy / iż potioritas in lo-
cum deportandę citationis successit, a zapis possessoris na
zapis kreditorow pierwszy iest wnieşony / slusnie powiadają /
in vim emundationis iuris sui, iest od nich / causa potiorita-
tis bonorum podnieşona. Ktore dobra / iż inscriptioni po-
teriori debentur, za poślednim zapisem oślagniene bydż nte-
niają. Alia in causa pro deportatione citationis inietata

Potioritas
non conui-
etio princi-
pali.

na konsekwencję principalis debitoris jeżeli nie trzeba / tak
tu. Eo magis, że solutio summæ non vrgetur, ale tylko in-
demnitas iuris, żeby in se poszczepa nie vprzebrały prawa /
vindicaretur. Aliàs silentio iuris actoris, vt in Causa non
motæ, pro deportatione citationis causæ, prioritas pos-
sionis zginaćby mogła. Lecz za czasu studium mego / dowie-
dzieć po mnie w prawie naszym Koronnym także dęce / które
in remissione od Trybunału do Trybunału zostaty / a potem
transferećby wiet / do decyzyi sądowej nie przyszły.

Bona pro-
cessu on-
erata,

Po dowodzie konwinkowanego Pryncypała /
musi temuż possessorowi Aktor y to dowieść / że na
tych dobrach / do których się per potioritatem bies-
rze / przewiodł super principali debitore proces.
Alioquin, iesli na inšych rozumieia niektorzy / iż
possessor wolny zostawiać ma / twierdząc / że tylko
to z dobre swych / emundando ius suum possessor,
winien deportare, co iest processu importatum.
Ale ex iure suo, alterius possessoris iura, na inšych
dobrach / processum Aktorowym onerata, nie po-
winien oswabadzać. Praxis zaś dawnieysza przy-
tem stoi / że possessor w takim razie / przecie spra-
wić się powinien / a zwłaszcza gdy Aktor perlucra
in alijs bonis perducta, non vrget. Gdyż mając
zapis super bonis omnibus służacy / a iesli ieszcze
pierwszy niż ten / za którym possessor siedzi / słu-
żnie się za ktoregokolwiek dobrą brać może.

Storo

Szoro już tak ze wszystkiego powód wymierzy się pozwó-
dnemu: possessor/ a zważesz ten/ co ex contractu dobrą
trzyma/ bacząc że te impedimenta sam uprządać musi / kto-
re z nim contrahens miał znosić: aby sobie do tego pro
Euictione agendi otworzył drogę/ bierze sobie byłącego ad
conueniendum illum, tanquam Euictorem suum, iż teści-
by na prawie swym z tego zawiedzenia przyszło mu świado-
wać; strący y zguby swej mogli uń nim wetować. Bronia zda-
wać takley byłącyey / z tey przyczyny / iż actio potioritatis
est causa possessoria, y o prawie possessorowym nie może
nikt competentius iedno sam possessor mówić. Wiec euin-
cere takto ten może / który jest conuictus? Do tego execu-
tio rei iudicatae nullis dillationibus sistitur. Zaczynam one
odciąwszy/ a salwet tylko / cum Euictore agendi uczyniwszy/
pozwánemu rzetelnieyszą sprawotę czynić nakazują.

Euictor.

Współże tam idzie Euictor / kiedy in instanti
statuitur. Ale tak / żeby Euincens tamże zaraz in
instati satisfakcyą powodowi czynił / alias con-
uictus będąc iakoby miał inaczej ewinkować? Za
ktorego wzięciem na sie sprawy / possessorá w
walnią.

Czeka niektorzy / aby tenże Euictor y w tym pozwolony
był także. To jest / gdyby zastawił / lub za innym kon-
traktem trzymający / komu infemu w większy albo mnieyszy
summie / nie czyniąc cessyey de iure suo, ale simpliciter pu-
ra obligatione, oneż / ktore trzymał zastawił dobrą. To
dla tego/ że on/ non ex principali debitore conuicto pos-
sident, ale ex iure alterius interuenientis personae, który
nie jest / y nie mógł być conuictus, gdyż sie powodowi nie

1.

Śluz / tedyż casum eiusmodi, de ptero praxis terdżnleyssa
rotule. Dawnt zaś dawnego trzymata sie z wydziału / rowna-
lac takowego pośledniego possessora prawu / z pierwşego
possessora prawem za tedno: stad / iesli zastawnik drugiemu
w w elşey zawiadł sumnie dobra; w tego / ca superest. ad tes-
go wlasney mactenności windykować kaza. Gdyż z dobr / nie
może bydz wiecey spłacono / tedno w czym te zastawiono.

Al gdy kto o dług nie konroinkowawşy / ale tylko inde-
mnitatem, zapisu swego w czås strzgać / żeby go iure po-
śledniyşy do dobr nie vprzedził / dawa zaraz / tako sie wżey
namienito / causam potioritatis. Tam iż nie- st conuictus
suus principalis, pozwolona zdwşe bywa dilatio Euiictoris.
Al impetitor też na tym rad przestaje / bo poss. sor pro Eui-
ct one nągrzewając / tem samym do prebşey / y przed cząsem
zapłaty dłużniká tego przewodzi: Ectory / żeby in vadio v
posf. ssorá nie zostawał za nie zniśteniem impedimentu / iesic
sie impetitori, abo onego legować muß.

3.

Dżterżacemu też dobrá / Ectore to pośladł potioritate
ex causa Euictionis perducta, że ma isć contra impetito-
rem dilatio Euiictoris, teratía dáta / iż w zapiste swym ma
to beneficium iuris, że toties quoties opus fuerit, ma eui-
ci. Zaczem / tako mu za pierwşym impedimentem şedł Eui-
ctor / tak y za wtorym isć ma. Gdyż in vsu Euiictoris, be-
neficio duplici, inscriptione videlicet, & decreto concessi
bedac / nie miałby ad deusń tego być przywiedżony. Quippe
semel iure impartita, semper nos sequuntur, y choćby nie
bol Euictor przed tym pozwolony / tednák że possessor tan-
túm est lucratus per causá pro Euictione pozyskając / quā-
tum per dilationem conueniend; Euiictoris concessam, in-
tendisset, tedy eiusdem effectus similis operatio być muß.

Wiec y to przytaczają / że Euictori trzeba integram
redde-

reddere causam. U gdyby imputato Euietore, salwetylko
znim zachowawszy procedere kazano/ y in procedendo le-
galitas iuris Actorez partis, ex concerratione citati, zna-
lizonaby była/ ktorego alias prawo niegl/ bydz nie ważne/
luz tym samym czyniaczś pro Euietione, do salwy/ nie mo-
glaby integra aestimari causa, a zdtem y Euietora zapisem
w domanego mairac/ suo periculo stracicby musiał. Dla
czego/ lub to principalis debitor banniorany bedac ewin-
kowac nie moze/ iednak aby z dobrego/ tñz Euietora wisczo-
na była/ trzeba żeby possessor actione persequatur. Ato-
rakowa causa/ iż jest primaria ex natura Euietionis, tedy
pierwey przodkowac/ niż powodora potioritas, a za tym
dilatatio Euietoris pozmolonaby bydz miała.

Tych raciy w stara praxim diffurs w mowie
nie moze. Regula dawna idq. Potioritas respicit
possessorem.

A Toli tymi czasy w Trybunale stanel taka deszynkcy-
ze przeciw temu/ ktory z przewodu prawa o prosta
krzywde potioritatem podnosil/ possessorowi takowemu
dillationem Conveniendi Euietoris dano tym podobno
respiktem/ ze priuilegiata preponderant simplicibus. Lecz
zaś do zapisu/ gdy drugi także pro Euietione prawo prze-
wiadłszy/ potioritate onegoż possessoramagal/ dillatia po-
mieniona odcieto/ y sprawowac sie nakazano.

Do tego beneficium Euietoris, ani do samey kau- Expulsi.
zy/ nie przypowiadala sie ci/ co z tych dobr/ o kto-
regrad idzie/ sa wybić. Ale wskazawszy/ ze pro iure
possessionis bonorum respondere nie moga/ po-

niemaj z nich sa wyzuci/ nie wdawaiac sie niwco/
suspensy proſa ad restitutionem ſui in bona : y za-
wieſywaiſa ſprawe potioritatis ad determinatio-
nem ich kauzy expulſionis ; ktora onym ſine inter-
miſſione kończyc nakazywaiſa.

Proceſſu
aggrauati.

Ali ci/ co in cauſa potioritatis bali na ſobie proce-
przewieſdz/ moga o Ewiktorze mowic/ aźby z ſiebie
proces pierwey znieſli/ ktory/ teſli nte malę obrento, abo
ignorancia/ teby czafem poenis (a zwlaſzczá in contumaciã
przewieſdziony) znoſa. Ale nte baley/ tylko po ſame Lucrum,
ktore takę y w ſprawie dźtalowey/ poenami znieſione byc nte
może/ gby: przez Lucrum takowe/ wygrawa ſie res princi-
palis, to teſt/ lus prius & potius, choćby było deterius: ztad
nte winami/ ale ipſa dimiſſione bonorum, żeby vti potiori
cederet, abo zapłacił/ wiſzezone bydź ma: y dla tego conde-
mnationem Lucri, in eiufdem operationis intentionem
formula/ wzdawaiac: Lucrum potioritatis. Tak y w Grã-
niech Lucrum Actoratus, poenami znoſone nie bywa.

Diffidentes zaś iuri ſuo, baczac żeby y na Ewiktorze/
y na prawie ſwym nie wiele wſtorali/ w dluga ida/ y ſub tem-
pus litis, komu inſtemu; ow zaś drugiemu/ ex cōdicto z pra-
wá yſteputa. To teſli ſie powod nte poſtrzeże/ quia non ad-
citauit nouum poſſeſſorē, z terminu zpełznie/ y czekać muſł.
Petroputeli też ſtoli/ lub tam teben drugiemu bedźle zdawał/
przypozwie tego/ o ktorym wie nayeptwntey/ dołozywſzy. Et
alijs omnibus ad eadem bona ius prętententibus; tuż owi
drudzy wledez nte beda mogli. Zaczym choć exreputa/ że ad
alienum proceſſū nō tenemur, że proces y dekrety bych tylko
wiſza/ co ſa in Aetione, ſprawić ſie im tebnę nakazyia.

Wſatze

Wszakże tu niektórzy mieć to chcą / iż gdyby on /
co na nim in causa potioritatis perlucra są przewie-
dzione stante lite, dobre y prawá wstąpił / tedy no-
uus possessor ad perlucra nie powinien / ale żeby in
eo requirantur, super quo sunt perducta. A possessor no-
uus żeby tylko pro negotio principali responderet. Lecz
iako jest difficile seni verba dare, tak y starey co in
passu praktyce. Wiaże się ona do prawá de bonis
litigiosis. Jakies postanie prawá swego zastat / w
takim się wylegay. Bobby alias sequeretur, iżby tak
de perlucris wymieniony był prior possessor, subla-
to enim negotio principali, coby iuz kto z owym
zyszał? aby y zyszał; a gdzież czego szukać? a on
może wiecey nie mieć / iedno to z czego wstąpił.

Pada y taki casus, za którym ex conducto z pánia bożys-
wotna vlegáia possessores. Iż gdy principalis debitor
tak zawieździe dobrá swoje / że żadnych wolnych nie zostawi.
Dożywoćie iednak y oprawie żenie zeznawszy / umrze sam sub-
sequenter, Successory po nim odprzystęga się Successorowi
wie / a Kredytorowie za tym do possessorow się rzuca. Oni że
by tym czasem w dobrách spoczywali / namowia pánia: Aby
ona ich / ex iure suo aduitalizio pozwała ad eximendum.
Interea przydyżcie causa potioritatis obroznych Kredytorow
instituwána. Zaszczęć się possessor suspensa. Dwá czynia /
ijdemq; iure diuersi o dobrá iedne / experiantur prius inter
se. Páni zaś dożywotnia wkaże; Mam być potior, bo emū-
dando ius meum pláćć bebe / ale ntech pierwey do posses-
sory dobrá przyjde. Gdzież scoli się nie postrzeże / ani dożywoćia
nym że

sym zepchnię/ że vigorem nie ma; bo iako dożywoćie/ aż po
śmierci efekt swoy bierze / tak tylko te dobra okrywa / które
śmiercia meżowa wolne zostawia/ a ponieważ wolne nie zo-
stały żadne/ wykupną ich/iako competens Actrix być może
To słowo nayda/ iż Páni per causam Exemptionis, ius eui-
cit aduitalitium, cuius, eundem ex actione consequitur
effectum, quem, ipsa parata aduitalitas fuisset operata,
tedy competens iest/ & primaria ac potior Actrix. To Pres-
bitor nákościu zostanie/ a owey przecięz possessorom kauze dla
rigować kaza: z ktorey choć nakaza exemptia / & bonorum
condescensionem, folgować sobie beda/ szycac sie coraz.
Nondum veni ad possessionem. A naosćatek powołossy Pres-
dytorow/ y dożywoćia potym odstąpi. A Kredytor nieborak
interea śliski polykaiac/ pauszować bedzie.

Potiorita-
tis qualitas

W nakazányey spráwoćie/ iż o prawach/ tak Ak-
torowych/ iako y pozwánego decydować przycho-
dzi/ tedy potioritas ich pospolicie vznamána bywa

In

Furius, Loco, Bonis, Tempore, Persona, Causa

Quantum ad Iurium potioritatem należy. Te z ważno-
ści zapisow/ cyrographow/ Przywob/ y słownych obo-
wiazkow vznamáia, Zapisy iesli sa w Grodzie nie młeczny
zeznáne / a w Rok y šesté Ułedziel ad Acta perpetuitatis nie
przestęstone / non æquipolere censetur inscriptioni per-
petuæ. A zátym choć sa tempore pierwsze / potioritate tes-
dnák gaudere nie mogą/ y posteriores iure, ob desertatio-
nem sui reputantur. Drugzy tednák rozumieci / iż zapis
Grodzki/ za nieprzestęstem / ligamenta tylko fori ad re-
spon-

spondendum peremptoria trąci/ a nie vigore sui perennalem. Rozumiela y to / że zapisy te tylko same mała bydy przeniesione/ ktore sa verē Terrestris Iudicij, y istotnie wieczne/ takę przedaży/ dārowizny/ zaśląwy: gdyż y zaśląw/ zā wyściam dawności trzydziestu lat/ w wieczność sie obraca. Ale zapisow/ dożywocia/ Arend/ Dotis & simplicis debiti, in quibus nulla perpetuitas, choćby z nich obueniret possessio, nie rozumieła transportacyey ich bydy potrzebney. Te zād zapisy zā przeniesione być poczyna/ do których processy prawne/ intra fatalia iuris, tak o transportacya ich/ takę y o skute same sa przewiedzione. Processu enim ipso ratificantur & perennantur. Ale to ceremonia takę y niepotrzebna/ z Grodu do Ziemstwa processya. Jesliże bowiem Actis Castrensisbus we wszystkim fides habetur? y Ziemstwo to tylko perennat, co z Grodu do Ziemstwa przeniesiono / vt quid transportatio ē Gbyzedł Grodzki zapis/ takę y Ziemski/ nie czym innym/ iedno kwitem/ choć upadły/ nie może bydy zniesiony. Na on czas to słusnie requirebatur, gdy Starestwoie passim, to prywatnie w domu / to na łowach/ to tam/ to sam słachcie powloczyli/ sadzili/ y zapisy przylmowali. Reserat, vt periculo, sic suspicioni obnoxia. Teraz kiedy inż prawem wieci/ nie mogą iedno in loco solito munia officij sui odprāwowad/ moglaby ta nieprzeniesionego Zapisu obseruatio, mnięsa mieć vszedzigo waga. Jednak/ iż legibus sic visum, y praxis idem obtinet, trudno inż przeczyć temu.

Iura.

A nie tylko z nieprzeniesienia ad Acta perpetuitatis zapisow/ ale trz/ iesli sa w obcym Powiecie y Grodzie/ lub Ziemstwie zeznane / a do własnego Powiatu nie przeniesione / potioritas trącona bywa: ktora aliās, co in passu obzktu oblażtorachnia. Co też y o Procesie/ gdy perlucra post Astitum Terminum pro executione remittuntur, bydy ma rozumias.

A to słusna rzecz jest. Bo kreditor nie dawałby pieniędzy

C

wiedząc

Loqus.

wiezbac o zadowoleniu pierwszem bluznik sargu/ o ktorym
w Powiecie swym/ snadnie mogly sie dowiedziec/ a po in-
szych co by sie dzialo w tych/ iako sie badac ma? zkad in re-
mоторibus zapisy/ in elusionem Creditorum zznane bydz
rozumiecia: y cum realibus, co w wlasnym Powiecie/ onych
nie porownywaja. Zaczynam mmozapis/ y same nawet in-
strumenta z zapisu pochodzaca/ per oblatam, ad Acta pro-
prij Districtus podana miec chce/ gdyz inromissio czyni
wiadomosc nowo nastalogo dobr dziedzicznych Pana/ zkad
Creditorom oglos sadzacy/ y od nley praescriptam potiori-
tatis possessionem rachuje/ opieki jednak in remotioribus
zoznany/ w takie iuris requisitum nie includata/ propter
indemnitate pupillorum. Gdyz trudnosc mial Pupillus
przenieść/ tesli iey Tutor nie przentesi/ a mogli nie przentesc
wzysknie. Zaczynam tesli sie opieki antecessor nie zarzeli/ suc-
cessor tego/ choc otec nieczym sie nie opiekali/ respondere
musi/ si non ex commodo percepto, tedy ex incommodo
permisso, ze rei pupillari non providit. Wytlawszy zeby suc-
cessor przywagi/ iako otec tego/ o zapisaney opiece nie wales
bystal. Atakie pupillares causae in potioritate stela wazyć
zwykly/ ani de quora & quanta commodorum damnine
z toba sie rozeprze/ dz sie pierwey in possessione postawil. Do-
piere in exceptione sui, rem petitam liquidowac ci badzie.

At iz zapisy jedne sa in intentione, iako gdy sie kto zapisze
przedac komu dobra swote/ zaszawa zznac/ choc a drugie sa
in effectu, iako dlug zapisany/ kaz/ przebaz de facto zznana
na: tedy tych ius potius aestimatur, ktore sa in effectu, bo
ab actu zaraz virtutem biera/ a owe dopiero ab euentu pen-
dent. Wytlawszy zkad zapis submisionis ad reformatandū,
przez meza zente wezyniony/ ktory lub to Dotes non inscri-
ptae nullae, eiusdem iednak valoris, vt ipsa reformatio de
facto zznana confectur, gdyz owa sub mariti tutela bedac/
trudno

trubus intentionem inscriptionis do effectu przywileś młā-
iā. Wszakże in personam patris, aut fratrum, gdyby zezna-
na taka submissya była / tuż w tej takto pierwu nie zostawa
prerogatywie / pro alieno enim titulo censetur, y żonā do
nley ināczey czynić nie może / chyba za deſtapieniem młew-
low. U choć to submissya takowa żenie wczyniona / pro ipſa
reformatione habetur: przecie / gdyż obmiāna rodowego
ſtanu / abo z takiey inſzey miāry na ſtupie / takowa Pami wien-
na jeſtowa / przywileśu ley nie dāia / gdyż przywileś ex
amore coniugali przychodzi / Ktorego iż mąż nie zāpisał / poſ-
ſiſſor iſcić go nie powinien / gdyż z oſoba to mēżowa wmarlo /
takto parſonale onus.

Inſcriptio-
num con-
ditio.

Nimo zapisow takowych wważę / przychodzi drugie /
abo publiczne / abo prywatne na rozſadek Sebziego. One
prywatne tacitos contractus zowia: takowe ſa Cyrogrāfy /
takowa ieſt y Intercyza. Ktorey ieeli ſamey do Akt podāney
nie maſz / multo magis, gdy ſi tey robordcyey / nie poſtādā-
ia zā równoſ publicznymi zapisami. Māia być bowiem zā-
piſy wſyſkie ſāwne / żeby ſie Kredyterowie nie zāwodziłi / Ale
Każdy wyprzawſzy w Aktā obaczył / beſpiecznieli mu dāć pie-
niādze ſwoie. U o Intercyzie y drugiego w zanādzu byſza-
cey / iak kto wiedzieć może? Gdyż takimi Intercyzami / ā
zwłāſzczā nieroborowanymi / āntidate w nich nāpiſawſzy / ſi-
lāby realnych blagow zāżono. Ktore periculum mouit nle-
Ktore Wolewobztwa / tak dalece / że tey Seymowa uchwaia /
Membrany ſwe do Akt podāne mieć chcieli.

Niech y Którymi zapisami / ieeli ſa iakie Kondycyonalne /
takowych też cam puris inſcriptionibus nie równāia / gdyż
Conditio ieſt diſpoſitionis ſuſpenſio, y Kondycyey wſelā-
Kley tā ieſt zāwſe naturā / vt prius adimpleatur, quā ex ea
ſequatur effectus. Zāczym coſkolwieć ieſt ſub conditione,
non eſt in re. Urendy zāś beżymownie / żonom zeznāne / doży-

mościu równała. A zapisy na znowie ku vblizeniu Frydte-
ram vazyntone podnosi. Gdzieby doskonałym dowodem
zmowa Konwinkowana bydy nie mogła / realitatem inscri-
ptionis supplere iuramentem Ego.

Sa y inſe / inſych zapisow okolicznoſci / ktor-
ych przy wvadge Bonorum, Temporis, Persona-
rum, cauſa q; perſpicax ratio poſtożona.

GDy zaś z Cyrográfow / z Krzywob rożnych / y z obowia-
ſkow ſłownych / iurium potioritas euincitur, poſpo-
licie potioritate ſich: Cyrográfow ob daty / Krzywob ob pro-
teſtacyey y obdukcyy / gdyż proteſtatio conſeruatur ius pro-
teſtantis; a ſłownych obowiaſkow / lub ob proteſtacyey / lub
gdy tey nie maſz / ob daty pozwu / y wynieſienia tego / račula
Oblati, vt ſuperius, obſeruacione habita. A choć proteſ-
towe przewodzi proceſſy / y z przewodu prawnego / rem zba-
ſie mieć lucrata, nihilominus ſamo negotium principale
poprzyſiegać muſi / propter certitudinem poſſeſſoris, żeby
tego nie tracił / co emundando bona zplacać mu przychodzi.
Czaſem też / laſko gdyby był przewob prawny do Interccyzy / o
nagrobzenie ſkoda w Arendzie podietych / ktore miał przytaćiel
moderować / tam Trybunał / gdy in termino Appellationis,
in vices amicorum elocandorū, ſiue iam elocatorū ſucce-
dit, ſkody one / wedle obdukcyy a Inwentarza / y bez proba-
cyey Aktorowey / dla procesu przewiedzionego moderule.

Zapisow wvage odpráwiwſzy / zwykł Sedzia
ad qualitatem bonorum rozſadek ſwoy obracać.
Gdzie mu ponderować przychodzi / ktore dobra?
iaſko? y od kogo / oneri cauſa ſa podległe?

Ieden bowiem dobrą ab a ctu ipso záraz zapis wlaże. Jár-
to gdy reformatio in medietate omnium bonorum pu-
re zeznana bywa. A drugie dobrá / áz post interuallum tem-
poris zapisowi poblegá / iáko gdy téz reformatio, etiam
in habendis bonis ássekurowána bedzie / tedy / iuxta illam
sexuiralem iuris Correcturam, o ktoreytem záraz ná przodu
tu wspomniat / respectu habendorum, nie ináczey tedno po
śmierci meżowey / in bonis liberis, morte eius derelictis,
reptendowana bydz może. Co y e dożyweću téz siema rozus-
mateć / ktore także áz po śmierci / ad bona libera & posses-
sionem sie. Dobrá záś / opieká ná sie przyieta onerowane /
osobne considerationes máta. Jedni bowiem tej sa opiniey
że ab a ctu inscriptę tutelę onerantur, drudzy á tempore ap-
prehensionis bonorum. Jedni / że te tylko dobrá / ktore O-
pieká zastáta / sa obowiązane: drudzy / że y te ktorych po wies-
tej opiece kto nábył / gdyż generaliter rzeczono: Bona tuto-
ris, sunt pignus Pupilli. A qui dicit omne, nihil excipit.
Wladro / wszytki dobrá / czy część ich tylko onori cause pod-
lega? wpatrzyć trzeba. Bo iesli zapis super bonis omni-
bus zeznany: Possessor z tedney wloski nie powinienby tego
wszytkiego plácić / co ab omnibus solui debet: Zgad Tryo-
bunał zwyki czasem remisze skazywáć / pro cognitione pro-
portionis bonorum, y strony odsyła do ziemstwa / Ká im
przed soba zachowawszy / ad decernendam solutionem sum-
ma, respectu bonorum proportionatim prouenientis.
Perpenditur y to / iesliże bona fixa, czy mobilia? potiori-
tate petuntur. Gdyż kredytorowie pátrzac / iż dobrá leża-
ce / długom tak wielom nie wystarczają: á ruchome / iáko srea-
bro / kleynoty / staty rzedy / &c. nie máte po śmierci dłużni-
ká zostáły; dawáta względem nich Actionem potioritatis
Paniey dożywotnicy y oprámnicy: Ztora iáko iist własnemu
dziedzicowi powinna / tak im wszytkich rzeczy czynić Inuenta

Bona

carz muét / y z nich respondowác. Wlec y te crucinua / télli
dobrá Ziemskie / abo Wlasykie / czyli Krolewskie vindicantur.
Do wzgledem Wlasykich odsyłaia ad ius Civile. Dobrá zaś
Ziemskie choćby kto zaścawa trzymał / de triennio, ad trien-
nium, ratowác go to może / abyżáctym causam potioritatis,
ante tempus triennij ferre nie miał / gdyż takowa conditio
temporis, tylko recognoscentem principalem debitorem,
& eius successores, in eximendo, non vero competitores
in potioritate wiąże. A wzgledem Krolewskich / te okolicz-
ność klada / że siła dłużników bywa takowych / ktorzy pie-
niędzy y Kredytorem nábrawšy / nie kapuła dziedzićcowa / ale
tylko Krolewczyzny / ktore wyprawuia in personam swych
successorow / uchodzac tym rekrucyey / o niezapláćenie dłuż-
gow przemiedzionej / iż dobrá Krolewskie lucris perlucris
onerowane bydz nie mogą. Zład euenit, że po śmierćci ich /
odpryżbiegáta sie successorowte wyczyšty successory / a Krole-
wczyzne nihilominus trzymáia / za pieniadze Kredytorow
nábyta / y intrate z niemy wielka biłora. Co bázno iniquū. Dla
czego miałby Sedzia / za dowodem takiego przemyślu / pro-
wentá takowe między Kredytory dzielić. Wolesli Constitus
cy 1588. na summách in bonis Regalib⁹ záwištych odpráwa
także czynić / á czemu y ná prowentach toż tšczono być nie ma.

Czas / nie mála także in potioritate, z okoliczności swo-
ley ponosi waga. Nle darmo rzeczono: Tempus est men-
sura rerum, Tempora dispensant vsus. Záczym iż od pun-
tu tego / regulatur także potioritas; tak / że / qui prior tem-
pore, potior iure destinatur, bla tego sedzia / nie tylko z za-
pisow / wyžey pomienione okoliczności / ale też Tempus po-
tentiae, in factum exequendum, powinien wpatrywác / tá-
kożony pobowładza małżowa; pupilli, pod opiekunška; syná
pod oycowška bedacych / wć. mogli iure permittente, siebie
y dobrá swoje / ná ten czas onerowác? gdy zapisy / z ktorych
potio-

potioritas postulatur, zagnędli? z ktere go fundamentu
occurrit questio, y zaraż questiois ab vtrinq; conside-
ratio edlewa. Gdyby syn viuente patre, zapisał dług na
debrach oyczyskich komu / ktere oćciec petym takby zawiódł
y stracił / że synowi wćić ich / po śmierci lego / żadnaby mieda
nie przyszło. Jest in potioritate, circa concurrentiam. Tempus.
zapisow oyczyskich / z zapisem synowskiem / poroga zapisu
synowskiego trzymana bydz ma? czyli annihiłowana. Po-
niemaz / lub to syn jest dziedzicem / dyspozycya iednak lego
suspensa censetur, post oćciec żywożelawa / tantumq; po-
test inferior dominus, quantum concessit superior. A po-
gotowi / że Statut sub Tit. Ludus Taxil. idemite mowi. Ze
Omnis contractus, cum filio familias initus, żadney wagi
ponosić nie ma. Ali co w Trybunale 1621. in contrarium
włażmano Prámo / sub Tit. Pater. Jz pro homicidio per
filium patrato, debetur satisfactio ex sorte hęreditatis;
in eundem filium cedenda. Jaczym teści ex delicto eius
ważna inoneratio bonorum, daleko ważniejszy bydz ma ex
iuro, y z zapisu pochodząca / gdyż Statut de Ludo taxillo-
rum, blagi in rem perditam impendowane reprobat, a nie
ze / ktere causa necessitatis sa zawięzete / & bona fide wczyna-
nion. y cewiełsa / iuri publico folgutac / tenże Statut na
Łoncu mowi / że Talia omnia & singula per ipsum deperdita, in
ipius sortem computentur. Zład wćiążmano / że sie dłużyć mo-
że / bo test z oycem condominus bonorum, y dla tegoż oćciec
sine legitimis causis send wydziedziczać nie może / y owsem
Mortuus dicitur inuestire viuentem filium. Dł kterych
czasu pomienionego okoliczności / y dysposicij zntego pcho-
dzących rozsadzenia / wważnego potrzeba eśa / a nie perfun-
ctorium, boć magnę causę, magnos iudices requirunt.
Dla czego napisano: Non nisi librato dirimat sententia li-
tem, parte quod ex vtraq; conueniat examine causam.

21 mmo

Præscri-
ptio.

A mimo te circumstántie / Præscriptionem tej
ná pámieci mieć trzebá / bo finis vnus temporis,
est principium alterius iuris. Tá skoro wynidzie
triennalis byle nie interrupta, skutek taki przyno-
sí / á zwłaszcza poprzyśiężona / że possessor dawno-
ścią zasádzony / ad causam potioritatis non tene-
tur, ále per viam exemptionis, pozywáć go / á tam
iuz y przeyści / choć in Contumaciam przewie-
dzione / ále iz præscriptio sa vtwieydzona / z ktorey
respektu / y negatiwe ná nie odciná / plácić mu
muszá práwá iego / by dobrze y posłedniego / in
disquisitionem nie przywodzac / poniewáz ipsa
præscriptione, y do tego / lege de super publica
1588. iuz tym samym co in passu iest vgrunto-
wane. Jednak ięśli zá práwem z inşey miáry nie
waznym siedzi / dawność go nie rátuje. Antiqua
hæc est potius dierum possessio, & non iuris. Gdyż
illicitus titulus, non dat causam præscribendi. A
præscriptio / od zápisáney ráchnia Intromissiey /
ktora Intromissya / ięśli y w przeyści zápisána
nie bedzie / tym samym Perlucra z oney máietnos-
ści ięzione nie bywáia.

Następie potym / in personis potioritas perpenden-
da, ktora naywiecey w osobie principalis debitoris,
tandem & possessoris vważáia. De quo ad tertiam perso-
nam, Actoris videlicet, wiecey w nim vważáć nie przycho-
dzi / tylko ięśli est capax iuris civilis: á ięśli originali iure
agit.

agit, czyli quæsito? do tegoż mógłibyż potioritas caũsæ
 competens Actor, albo nie? iako na przykład: Panti doży-
 wienia są na przez sie / pro potioritate agere nequit, bo ius
 debiti, y zapisu meżowego / potioritatem successorum tego nie
 test / na possessoria wlać nie może: Przeto / quo ad princi-
 palem debitorem należy / iż względem zapisu tego / potio-
 ritas petitur, to zwyciężyło to tegoż wważyć / co około reser-
 wacy / zapisy zeznawdających zachowywać się zwykło. To iż
 Byłali w nim contrahendi potestas, vel ratione Personæ,
 vel ratione Rerum. Respectu rerum, swote / a nie cudze
 onerować dobra? teli / co ich był in possessione? czy owe / co
 ich był doptero in expectatione? Ratione zaś Personæ,
 Minorennis, czy adultus? sui iuris, an alienę potestati sub-
 iectus? damnatus, an liber? diminutus, an pleni iuris? in-
 firmus, an sanus? Gdyż ci tylko permittuntur contrahere,
 Etorzy per legem non prohibentur, y podług tych cyrcum-
 stancy zapisu legalitas, a ztym y potioritas stanowiona
 bywa. O czym już sie w wyższym Traktacie dotknęło / nie
 lednak tak sie dokładnie pisało / takoby każdey osoby wla-
 śność / y przynależność opisana była / gdyż to luculentius
 circa civiles casus, wkrótce wywiedziono mieć będzie. A
 iż sie tu infirmitas położyla / tedy infirmitatem mentis, chee
 byż rozumiana / bo infirmitas corporis, non impedit lu-
 dicij operationes. Ależ czasem naganająca prawda / odzby-
 chorych nabyte / a zwlaszcza / gdy co nomine, protestacye ias-
 kie / albo in se dowody zayda / a to dla tego / iż infirmus faci-
 le resignat, quod secum deferre non potest. Żład dispo-
 sitio eius nie może byż potestatem pleni arbitrij rozumiana.
 Od bannicą też zapis zeznany / ligamentá tylko traci nie sume.
 Bo teści ex delicto, gdy tego Bannit zabije / y tym excessum
 dobra swote oneruje / z dobr tego szczone glosy zaplata byż
 musi / multo magis blug / wolna rzecz test isć / teary ex in-

Personæ

D

scriptio.

scriptione, bona fide pochodził: pogłosowi / gby krebesz
o bannitry tego nie wiedział. Wprowadzić Const. tucya 1582.
broni zapisow bannitowi zeznawac / wyjawy by zeby te in ex-
onerationem sui od przewodow iureuincētis chciał zeznać /
ale to eo fine prawo mieć chciał / zeby bannit in ellusionem
executionis, reżnym osobom dobr swych nie aliendował / ani
onerował: szad zapisy takowe lex publica odmietala / y onych
w zadny cente nie stanowi. A dla tegoć pospolite publicas
ctey nie dawala w takim razie / aż cum cōsensu iureuincētis.
Przed summa y dług ob bannit zeznany / może iure vindi-
cari, ale prawem in potioritate, po wstretch posłedney
szym. Donatia iednak gbyby bannit zeznal / in toto cassua /
a zważę za puram, za ktoraby zadnych pieniedzy nie dano.
Lecz tedy pieniadze wzięte / zapisci nie zapisem bedzie / ale też
summa summa wezyniona bydz musi. Reformatia też, ktora
y inszych / restauratio rei domestica dicitur, de natura sui
y ex privilegio iuris publici, contestona dla bannitcey ma
żowey nie traci / ale in potioritate przecie pozna zostawa.

Odprawiwszy personam principalem, zezna-
wce zapisu: personą zaś Possessoris na waga przy-
chodzi. Wwaza Sedzia / iesli in suo originali iure,
czy w nabytym od tego zostawa prawie. Gdyż
per transfusiones czasem transformatur iura. Tak
gdy Páni wienna wleie na tego prawo swojej
oprawy / iuz ona oprawa traci Privilegium refor-
mationis, y stawa sie długiem prostym / & exem-
pribilis. Wwaz y to / iesli jest prescriptus, abo nie?
O ktorey prescriptey masz in tractatu Temporis.

Notandum / ex Causa potioritas aestimatur. Tak gdy
srebra windykuię swęgo posag na dobrach przybraci
zawiedzionych / potior est ex iure suo naturali, przed insymi
wspylimi kredytorami / dla tego / że Dos videtur alimento-
rum causa instituta, ktore / ex vinculo iuris naturalis de-
bentur od oycá dzieciom / albo od tych ktorzy na młęscu ro-
dziecom zostali: Ale y honestati consulendo dos debetur,
gdyż Graue onus puella přę dotis inopia, excurrent in flo-
re et tatis. Wszakże / gdy posag jest od oycá zápisány / tuż nie
może actio, pro Causa iuris naturalis być reputowana / gdyż
já takim zápisem / stawa tanquam Creditrix, in iure iam
Ciuli, non naturali.

Causa ná to immutat ius. Tak páni wlenia / skoro
byle zá wtorego mezá / ktora byla aliáz in exemplabilis. 30s
stále záraz exemplabilis. Aż test Mulier, aliena possessio,
często dla tey przyczyny / od reżnych potioritate petitur. Et
causa privilegij sui reformatory, páni opráwna / posagu
eorem mezá swęgo pozostálymi nie test winná plácić. Ex cau-
sa de tego conditionis suę, że test sub potestate viri, nie
tráci potioritatem, choćby reformácy tey nie byla ad pro-
prium districtum przénášena. Ale gdy consensu reżny z res-
formáctey swętey / tuż tey ná onę mólętność, ná ktora zápisá /
nie może pretendowác / gdyż zá každým consensum / corazastę-
puje sie opráwa / tak dalece / iż od kádku wól / kól t. Iko tóná
wólka zostánie / tuż oná tanta reformatio, quanta in medie-
tate wspylých dobr byla / in medietate tylko tónę wólki zo-
stawáć muéi. Druży rozumiecia / że 30 konsensum vbrańsá
męy istoty reformatiey. Ale praxis bawna tak rozumie / že
nie konsensum / ale zápisem manu coniuncta, z reżem / lub
przez nie same in forma debiti zeznány / reformáctey quan-
titas vtrácona być má: gdyż ná ten czas / pars mutui cessit
in rem eius; ale konsensu pretensia tylko reformatiey / z reżem

Causa.

57/
Pszczęliści dobrę nam mienią się przynosi. Secus idē Pauli dożywocie
tenia/ ex causa gratuiti beneficij, must blugi y onera wssya
ellie znosić/ chęli przy dożywocie zostac/ a trakt nie na wssya
lich dobrach/ ale tylko in specificatis ma dożywocie/ przecie
emundando ius suum proportionaliter respondere must.
Taz Pauli ex causa abusus, in periculo dożywocia zostawa.
Owo zgoda/ Ex causa ius metimur. Dla tego y prescriptio,
favore cause piz, ad duplum reducitur. Toti st. gdy tzc
laris decem annis, spiritualis viginti prescribit. Co 3 Secu
tutu Tit: Moniales, wybaczyć snadnie. Gdzie pisze. Equum
enim videbatur, favore religionis, ut cum illi prescriptio status
debeat, ut nupte decennium habeant: ipse vero ut sponsa Chri
sti, duplum habeant. Zgad zapisy wedle Constitucyey 1581.
przyczyna dlugiego mleczenia zastarzale czyni: tak/ 3: ich zas
klad obraca sie w skody/ y nie pro vadio do nich/ ale pro ta
xa ad rem principalem accomodata pozywad musza. 3 kawa
zy respectu, pia legata, przed infami legatami/ choc iednym
ze testamentem sa legowane/ przodkuię zostawia. 3 ktorey ok
zywy/ quæstio occurrit. Gdyby otec syna malac/ dobra zas
pisał Kościolowi/ synowi nie nle zostawiać. Czyli tu pre
ponere causam? causam filij, an Ecclesie? Lecz 13 Dok
Kościełny napisal o tym: Qui vult Deum instituere herede
dem, filium verò exhereditare, aut fratrem negligere,
aliud, non me, querat pro Consilio: dla tego via w tym
superfedate. Taz kawa sprawuje/ ze in militari testamento
solennitates non requiruntur. Co y czas powieterza idem
tenendum mlec chęci; gdyz też na ten czas Bellum inter ho
mines & Deum. Wszakże takowa prerogatywa/ nie sę
ga sie ad otiosos milites, ktorych na vffronu multa inter vina
victoria, ale tylko tym służy/ ktory sa in presenti periculo
hostium. Im datur takowe beneficium propter officium.

Słowo takowa probe wszystkich praw uczyni
Sędzia / dopiero rozmierza miejsca każdemu z
nich prawu / y one wedle istoty ich sadza. Tak /
je gdy jest Kompetitorow dziesięć / lub też mniej /
albo więcej / to wedle zapisu każdego z nich mieys
sce im oznacza. *Priori tempori & iure primum locum,*
Secundo secundum, Tertio tertium, & sic consequenter.

PO Ktorey praw deklaracy / y ordynku ich. z oney suspens
y / która była primarie z pozwany uczyniona / ażby się
Kompetitorowie między sobą rozprawili / nakazuie wszyst
kim Aktorom przeciw Possessorowi dyrgować kauze. Tam
od Dekretu Ziemskiego / wedle każdego Appellacy / appor
bacye albo retraktacye ponowiwszy y decydowawszy: pozwa
nego też prawo / albo pozwanych / gdyby jedney małetości
więcej possessorow było / prawa na sąle biora / y sprawy
Kompetitorow waża. Zaczynam teści test pierwsze / choć nie
pierwsze / tylko że w dawności / wedle Constitucyey 1588. 36
śledziacie / wolnym go czynia / y przy posessyey zostawia /
Kompetitorom facultatem dawszy / iż teśliby do posessyey
dobrze przyść chcieli / onego kupili. A teści pozne / komu in se
mu przed nim przedkładać kaza / temu teści opłata dawszy i
chceśli zostać przy małetości / pierwszemu zapłaci / nie chceśli
wstąpi. Owym zaś drugim / Ktorzy prawy swote mi zrownać
nie mogą / tak wszystkim wspólnie / iako nayposledniejszyemu z
nich z osobną zastrawia facultatem. obłożenia sum pientes
żnych przedkładać: Gdzie teści tanti nie teści / albo nie są swo
malu. wpać prawa swego ponosić musi / y z oney distribuc
cyey między pierwsze Kompetitory małetości / nie nie braci /
i zguby swey / tylko na samym przedkazanym dłużniku / teści
go gdzie zapłaca / wetować.

Udam agela sie takow / dobr conuicti debitoris taks
ety / wkazulac Arendami / y insemi dowodami / ze ca mares
sność pluris constat, niż to / w czym ta pierwszy Creditora
wie pośledli / a rem bydy iniquam. plus possidere, & minus
pendere. Ale w Prawie naszym Beronnym tylko raz / aboli
ba a skazana była / do efektu iednak nie przyszła. Teraz tego
Trybunалу wzwyżalac nie chca / z tey podobno racley / iż kie
byby to sło na tych effectacya / tśchy musiało y na possesio
ris postulacia. Boby takze wkazowal / ze dobra tól wiele nie
wynoszą / ile na nich summy tego / żądzałby capacyey. A
ono nie tóracya rzeczy zbywac trzba / ale placu / pierwsze pr
wo mialacym. Lub dobra tyle nie sło / ile waz na nich / przes
cie tyle z nich tścic trzba / ile iest ktorowego / przed poss
rowym pierwzego prawa. Alias lex pessundaretur, kto
ra niechtála miec w tey mierze inzego obycaju / tśbno tak.
Masz pierwsze prawo / zostani przy marteńości. Nie masz /
precz od nley. A chca przy swym zostac i spłac pierwszemu /
daley nie. Poncelab takoby tu prawo dwie rzeczy wykonać
chtěło. Naprzod: Sumpuofos retinere in officio, bo trus
bno pompe stroic / kiedy na niente dodadza; a potym cwy ch
rei iactura mulctare, ktorzy dodawala / byle tylko z mley /
to platem / to pieniadze wielkie gromadzili summy / chca sie
predko panoszyć. Co barzo consultissimum, bo za tym duo
maxima fugarentur vitia. Lichwa y zbytek. Od licha pos
dobno lichwa rzeczona / bo lichy czyni Lacinimkem Fenus,
funus nazwane. Cum tristes vendere calendæ, nummos,
vnde, vnde extricat. A Luxus zaś / populator opum, to
pś soba nieśie / że mu semper adhaerens, infelix humili gres
su comitatur egestas. Przeto w takim razie / legi standum,
ale zaś z owymi / eo bona fide sli / a quitate procedendum.

Prawo iednak Wofynskie / ten obycaj nieśie /

iz wiekſza ſumme máiacy / ſplácić mnieyſſemu po-
winien / ábo wiec obádwa iednemu ſpuſcić dobrá.
Wedle tegoż práwa / Tóracya dobre in caſu prae-
miſſo nákázuia / y do Sadu Ziemſkiego odfyláia.
która tak / iáko koto Luſtrácyey ieſt zwyczaý / od-
práwuia : ſtrony iednáť ſáme poprzyſiegáć podá-
ne Inwentarze muſá.

Przy tákim Praw rozporządzeniu znádybuia to / że in di-
uerſis bonis par ius habentes , ad Cauſam potioritatis
non tenentur. Gozicby teź dobre tych koto nie trzymał / wzgled-
nem ktorych go pozywá / w wolnion zeſtawá ab imperitio-
nelitis. Nihilominus przydáia ad intromittendum Acto-
rem, woźnego z ſláchta / á iemu nie denegowáć nákázuia ſub
Taxa. A gby opeya ſtanie przy poſſeſſorze z iednym kom-
petitorem / żeby ábo ab Actore wziął pientądze / y z dobre wa-
ſtał / ábo Aktorowi zaplácił : interimby z drugim kompeti-
torem rozpráwa przypáda / z ktorym w ſrankách ſtoiać / pro-
ſilby ſuſpenſy / áż ad determinationem optionis, tedy zwy-
czay ieſt / że go táż iudicialiter ſtroná requirite / áby ſie zdo-
raz deklárował / ieſli chce bráć pientądze ſwoie / ktore chciał-
liby bráć / on mu ſe gotow oddáć / y owemu pierwſſemu / tak
ex iure quaſito, quā ex iure ſuo ſatisfacere. Zład takowa
obcinda ſuſpenſe. Gdz teź Aktor oblatia przydzie poſſeſſo-
rá / to ieſt / że mu gotow ſumme y przyſtę oddáć / á ten tylko
ieſciżne chce wrócić / tedy Actorem ſequitur oblatio talis.

A iz ſie teź traſia / ácz rzadko kredytorom / con-
currentiam czynić cum Fiſco, tedy to practicatur.
Iż Fiſcus, tanquam ſucceſſor vltimus, poſſeſſione
poſteq

posterior aestimatur, ale ná ten czás tylko / gdy ex
pœna succedit: bo in alio passu iuris in se ma ludi-
cium sui. Est autem in eo casu successor vltimus,
bo go 1588. Constitucya/ ad successionem áz post
oœtauum gradum, to iest/ post omnes wókowálá:
gdyz legistowie/ iáko sex ætatibus mundi hominis
status finitur, ták tez ad sextum tylko gradum co-
gnationem extendunt. A drudzy tylko do tad /
gdzie sie iuz doymowác godz i/ one determinuia.
Post oœtauum igitur gradum vocans, vltimum vo-
cat, quem nemo sequitur. Záciiy iesli in vno ca-
su to ex lege obseruatur, in alio quoq; de eiusdem
iuris præscriptio obseruari debet.

Zostawa iesze Euasio przy tym erákcacie / non præter-
eunda. O krecey/ roznie iest rozných iudicium. Rozu-
mieia iedni/ iz Euasia cala kauze potioritatis eráci, Drudzy
ze tylko sam termin: w czym causam potioritatis, cum cau-
sa exemptionis rovnala; powladatac/iáko in causa exem-
ptionis, Euasio tylko termin gubi/ eak in causa potioritatis,
gdyz tez tu ten iest effekte potioritatis, ze kredytor v kredytorá
ná skupte zostawa. Wiec y causa potioritatis z przewodu
prawnego roócie / á iáko in executione rei indicatæ, ták y
tu Euasia negocium principale znóóte nie moze: secus, gdye
by causa potioritatis z golego pozwu / bez przewiedzonego
processu/ nec conuieto principali, pobnleóna byla / táno
Euasio potioritatem znóóti/ dla tego/ ze kauza takowa / in-
vum deportandæ citationis, w krecey Euasio idzie/ institu-
ea esse, de iure aestimatur.

PRÆSCRIPTIO IN CRIMINALIBVS.

PRaxis dawna / mǎląc po sobie Statut / iż Tempus recentis Criminis, annus & sex hebdomadae, definitiuam prescriptionem, te Criminalu wśelakięgo kładzie / że za wyśa-
ciem roku y sześciu niedzieli / nie może go nikt prawem popierać
wleceć / gdyż y Constitucya 1556. w Excerptach Mazowie-
ckich Tis: o prescriptey łmienia w głowczyźnie / expressē ty-
mi słowy docet. Iż teśliby in Causis Criminalibus infra annum
kto nie czynił / tedy non criminaliter, sed Ciuilitar ma czynić /
in iure Terreſtri. O czym tenż Statut de recenti Crimine,
zda się similiter suo contextu moroć. Gdy piſze. Ad Capi-
taneum nemo citari debet. nisi pro recenti crimine, Tempus autem re-
centis Criminis, annus & sex hebdomadae. To słowo Ad, pantez
wraz ebygd opis / ex vno tenore legis dependet, wiaże pro-
secutionem criminis, do pewney Jurisdycyey / y do pewney
go cząſtu / ktory skoro wynidzie / iuż nie ad Capitaneum, a za-
cym nie Criminaliter, ale do Ziemiſtwá / a zá tym Ciuilitar
pozывать muſi. Praxis záśie terażnięſza wymodzi to / że ten
Statut de recenti Crimine, nie ſtánowi tego / áby zá wyśa-
ciem roku y sześciu niedzieli / nie miał kto Criminalu popierać /
ale to z niego mieć chca / iż Stároſtowie nie tylko quatuor ar-
ticulos ſadzić / ale też wedle Statutu malefactores cōducere
pewinni / záczym gdyby się w iurisdycyey ktorego Stároſty
ſtał takowy proces / ktoryby ex feruore recentis Criminis ce-
lerem executionem potrzebował: coby v ſádu Broleńſkie-
go dla obległości / tak ſnádnie wykonano być nie mogło / gdyż
w one cząſty Brolewie Polſcy etiam extra fines Regni, bellis
detinebantur; ti by dla przedſzey ſprawiedliwóſci / executia
zbrodni / in recenti popelnionej / v Stároſty mteyſca onęgo /
gdzie patrátum Crimen náznáczono. A iż reżni reżnię prá-
ktykowali recens Crimen: bo iedni wedle Statutu: Nemi-

57
nem captiuabimus, &c. Illo tamen excepto, qui in publico maleficio
prehenderetur. Ze go słowka in, miarkowali recens crimen,
in actu ipso consistere, post actum desistere. Drugiż zaś
troczy? Ję wyraża in sym cyfłomali cie czasem. Lex tan-
dem nastąpiła / kęra y tempus recentis Criminis, to i. st / rok
y ścieć nieyiel naznaczyła / y władza Stárości / aduertendi
in recentia Crimina, in metas designati temporis interelus
bowala / iż pękreś y ścieć ni: dżiel nie wyntba / do Stárości /
tak pro recentu Crimine pozwyć ; tak wyntba / nie iuz od
prof. kęcy Criminalu odpadć / ale przed Krala samę /
conf. kęca iuz via, dalsze prawo kęć. Gęż Statutem
sub Tit. Privilegium Iuris Alcey Brolę kęcy tak bowe kaus
zy bez prz. sci, tęcy ja referowdane / co ex contextu legis pa-
tet. Dim modo Causa, ultiona sanguinem non requirat, cuius co-
gnitionem pro bonis, & nostris successoribus referemus specialiter.
Jakoż y Constituca Anni 1563 Tit. Ordinatio Nouorum
Iudiciorum Causę merę Criminales, y gđżie idżie o gárdi /
sadowi Brolę kęcy sa exceptowane. Zaczę Statutem
pomientonyn / nie pęscriptia Criminis ięst položona / ale
celenoris prosecutionis, vt recentis Criminis, a przy tym
władzy Stárościney czas zámierzony. Gęż przed tym dla
whtmowania sęcywoli / nie tyłk Stárostw władza obo-
stżona była / ale z iustitionar. j po Powiatách post inowlec
ni byli / kęrczy sę gęscia swota tak sie potym ndprzykżyli / dż
Statutem Władysławowym / sub Tit. Privilegium znieśc
ni zostali / co ex contextu eius wybaczyć sęadnie / gđżie piše.
Item sponpemus, Quod in nulla terra totius Regni Polonie
Iustitionarium constitucro volumus, vel quomodolibet surrogare.
Stárostw tedy / vices iudicij sui in Crimina exercendi, do
częsu Brolowie pęcz t. n Statutem kęgomali. Jako y w inszych
Spráwách przed tym czynili. Coż Statutu sub Tit. Iudex,
obaczyć kęzoy męż / a mianowćie z cęwigo párdęgręsu. Fęfę
in ali;

in aliquo impedimento fuerimus praepediti tunc sex vel ad minus
 quatuor Baronibus, per nos Iudici & Subiudici adiungendis, &c.
 ipso Iudex cum subiudice, una cum dictis Baronibus, eandem qua-
 sitionem seu Causam hereditariam, definiendi & cognoscendi habebunt
 plenam facultatem. Alias, Et dyby prescriptio Criminis
 miala bydy tak scistym czosem zdwarta/ musialaby wdowa/
 Etora/ non nisi sexennio; Maritata, Etora alioquin decen-
 nio praescribit, ypad krzywdy swey ponoscic; Constitucya
 tej wzwoz pomientona Anni 1576. nie jest lex vniuersalis,
 ale particularis, samemu tylko Wolewodztwu Mazowieca
 ziemu sluzaca/ y dla tego miedzy exceptami potezona. Czym
 samym dano znac/ ze in lege vniuersali aliter continetur,
 alias non exciperetur, si in iure communi idem haberetur;
 z takiego tedy wywodu praktykue praxis nowa/ ze non praes-
 criptione, sed innocentia purgari debent Crimina. Poty
 kazdy bannit/ po banniticy nie zniesic: poty infamis, po
 infamia nie cessat: poty in criminalibus seruus poenae, po
 innocentia non diluit Crimen. Zaczynamy w rok/ y po roku/
 y dalej/ zaciagnac wolne poparcie Criminalu miedzy deca: Ziad
 pro poena publica, videlicet Sessione Turris, praescriptio-
 nem agendi nie zalozone/ cwiem gdyby blizsy milezeli/ W
 rzedom Crimen prosequi nakazano. Gdyz Reipub: zaciagnac
 interest, ne Crimina mancant impenita. A wieklaby z praes-
 cripcy nie sprawiedliwosc wrosta/ y Exce wyznac/ y za
 dney zani kary nie odniesc. Jest ze in Civilibus obligatio tri-
 ginta annorum transformatur in hereditatem, sequitur in
 Criminalibus, ze protestatio Criminalis diuturna, obiac
 sie in inculpati infamiam, tak takoby byl notatus. I alize
 praescripta bannitio w wieczna obiac sie bannitio/ a tak
 praescripta Criminalis protestatio nie ma obwintonemu wola-
 szego przynoscic periculum iuris? Tu dawna prax pyta
 sie: I eli praescripticy Crimen nakazoney nie ma/ kadyz

Wódé Powód? Który zd niepopárctem Crimínalá / mlaſby
in talionem wpadéc? Paucis ná to noua reſpndet praxis:
właſtać o rzeczách / Ktore ſie poczętwości dotyczy / Conſty-
tucya Anni 1565. z Ktorey wymódza / że Talio nie może ex-
tendić, lko ze dwu przyczyn: Gdyby iniuria meré Ciuilis,
in actum Criminalem wółowana była / á gdyby przez d. Pre-
láwnie wkaſała ſie / że pozwány niewinny á potwárnie był
pozwany / záczym non ex tempore, ſed ex eniſta calumnia
Talionem pendit debet, Wo ponteráz Talionie inſiſgo nie iſt /
tedno repaſſio, ſcilicet, vt damnum illatum ſimili damno
penſetur. Tedy iáko Powód ex probationibus accuſatio-
nis ſuz chćtal pozwanego in reatu potónáć / tak pozwány z
dowodów tylko niewinności / á nie ex temporis meſura,
ſpatioque, onig-ż ma o Talionem przywieſć. Te ab vtrin-
que, pro & contra wymódy / nie bez tego / aby nie potrzebós
wólty pilney ſedziſego wvagi / á teli ná Seymle terázniſzym /
proſecutionem nákaſano kauze / lub przez czás niemáły w
gániech ániu zoſtawáło / tym ſámy podobno reſpectem / aby
ſecundum iuſticiam, poenę noxx ſit vindicta. A pogóda
wlu / że vnas práwá o tym wlaſnego wyrážnego nie máſ / aby
gdy kto do Roku y ſięści nledziel o Crimínal nie pozwa / nie
máloń pozynać wiecey / gdyž Statut allegowany / ad recens-
tylko Crimen áćlaga ſie / á nie daley / iáko ſie wyžey o tym ná-
p. ſáto. Jónak legem cum lege kontorduiac / rozumiały bym
iż / lko recentis Criminis præſcriptio annus & ſex ſepti-
manę. A proſecutionis Crimínalu trzy láta / według Stás-
tutu / Który diſeritć tak mowi. Statuimus, vt ſi quis de Cri-
mine homicidij vult accuſare, vel agere contra aliquem
poenam pro capite, ſibi cupiens vendicare, antequam tres
anni elabantur á die Criminis commiſſi, hoc in ludicium
deducat. Alias tribus annis elapſis, obſtabit præſcriptio.

Succu-

Succubitio in Causa Criminali, per non satisfac-
tionem dillationi infirmitatis, quomodo
practicatur?

Statuti expressa verba. *Super allegatam agritudinem, si non iurauerit, talis succumbet in Causa sua ipso facto.* A torych slow trzymat ac sie siera proxis / omnino decidute / ze non satis fa-
ciens dillationi infirmitatis, ma zoskawac ipso facto in rea-
tu conuictus, & ad poenas legum condemnatus. *Uowazas* proz s distinkcy czyni actionum Ciuiliu & Criminaliu, *ktore* kauzy / takze same sa rozne od siebie / tak trz rozny
proces / y effekt procesu rozny miedzy soba mala. Zaczynam
gdy Statut tenze mowit. Si reponens permiserit se in lucro con-
demnari, & in termino concitatorio ad satisfaciendum, negaret se
comisisse, iurare debet, si autem non iurauerit, vel se absentauerit,
succumbet in sua causa. Z tych slow wywodza to / ze Statut de
Ciuilibus causis traktuje / nte de Criminalibus, gdyz w Kry-
minalach (wytawst Calum legis, ktory de ptero Constitu-
tione Anni 1613. Tit: sposob termini facionari, iest wyrazo-
ny) terminum concitatorium ad satisfaciendum nte bywa /
ktory tu polozone: a pe gotowiu / ze inszy iest respekt bonoru,
gdzie ex lko o kalite gra idzie / a inszy vitæ, gdzie idzie o garbto /
o honor. Obeyga ergo priuationem, dillationis succubitio
nte przynosi / ale wedle Constitucyey 1588. probationes, do-
cumenta certa, manifesta, notoria & sufficientia: gdyz
Crimina, ex facti qualitate noscuntur. Zlad Constitucya
1609. iuxta qualitatem excessus z wystepnym postepowac
kaze / co ex succubitione moderari nequit. A Constitucya
1598. nte dillatey succubitra / ale te probationes, poenam in-
ducentes kladzic: Gdyby zabil umyslnie, gdyby z Skrutynicy
zakazalo sie to manifeste.

Alias, gdyby miało bydź indezcy sequeretur by eo / ze

y niewinny mógłby tak być poświadczony/ a wkrótce prawda/ y
aequitas sama/ poenam in non peccantem non extendunt,
gdyż tylko Actus nefarios legum seueritas insequitur. Je-
śliże/ gdy się tego zawezmie na Dilatatione scrutiny deducendis
nihilominus nie wywleczcie go/ non succumbit propter to in
Causa, ale go przecie ex scrutinio Actoris sadza; choć to
dilatatione takowa maioris est importantiae, bo in principali,
super probationem innocentiae wzięta/ y ex defectu tej
miałaby succubitio następować Cause. Multo magis, ex
dilatione infirmitatis, succubitio decernomana być nie
ma/ ponieważ termini tylko dilatoria test non vero nego-
tij principalis. Jako talio, tylko ex succubitione domo-
row skazywana bywa/ tak y tu succubitio in reatu, niż ad
inad/ tylko ex iisdem probationibus sententiarum debet.
Przeto praxis terazniejszy konkluduje: Sit proprietas in ver-
bis, in verbis autem veritas. Niech to tak będzie/ że te
brzmia w Statucie słowa/ ale ad Ciuiles referenda Casus,
nie ad Criminales. In Ciuilibus, iż maior dilatatio, maio-
ris dispendij Causa, nagradza za wolę succubitio/ że y va-
dium, y to/ co ex processu interest, płacić każe. In Cri-
minalibus, iż tam o zdrowie idzie/ nie o dispendium z miastka;
a periculo Capitis, nullum periculum maius; dla zdrowia
drugi wszystkie substancje puszcza/ mowiąc: Hanc animam
concede mihi, tua cetera sunt. Dla tego per succubitio-
nem dilationis, strata honorem/ y zgubą wita, następowaćby
nie miała: bo przez te dwie Niedzieli Actor dla dilacyi po-
zwanego/ nullum dispendium honori swego ponieść/ procz
samego wypytowania miastka. A honoris tylko iactura,
honore pensari debet. Zaczynam niewiadcę/ ledno co ex na-
tura dilationis & processus pochodzi/ to in vim succubitio-
nis rependi debet.

Cóż tandem? to Damna owe/ y sumpe dwuniedzielnny/
a kół

ślesł sie baley powlecze/ tedy totius illius intervalli iactura
Actorowi nagrodzić/ y nie pierwszy do experimentu super ne-
gotium principale przystępować / aż mu wprzód errogata
osłóży. Co y sama vilicia zda sie idem aff. Care, baley nie
inaczej pozwałia/ tylko ad repositionem nuntij poss. slio-
nati, y n. i. s. l. t. m. / iż iesłby sie go pozwany odprzeczyl /
Actor nihilominus aby wrażywszy siosley na repon. nie
wroczał. Żad y widlug Wołyńskiego prawa/ ch. reby do
tad kopami płaca/ b. i. z. przyczekowad. l. t. a. terminus tylko
differtur, nie może też bydy jedno termini dispendium na
grożane: wśak że do tad/ nie trafił sie v żadnego subsellium
za casu studium mego/ takowych rationacy casus, dopiero
na przeszłym Seymie/ w forawie pewney był agitowany / a
potym w deliberacyi J.° Brulmstic. M. t. / dla v zody tab-
lequenter następuacy/ indecissus zostal.

Caput Banniti.

I Vdicata Seymowe Trybunalskie / wzwoyzalely takos to
communem Iudiciorum sententiam, że Caput Banniti,
in legis vindictam vocari non potest. Bydy może/ że sub-
sellia tak wysoki/ wważna zároveň takowych swych wyrokow
miały/ y do tad m. a. r. d. t. a. A podobno nie inssa / jedno że by
contemptus magistratuum, & iuris publici gory nie bral/
ktory w bannitach istiałowy. Jednak nie każda bannitica z w-
paru / yzniewagi praw pochodzi / śleśatich nie dostatek przy-
nosi/ przed ktorym/ nie tylko bannit'a/ ale y same neby tru-
bno wprzeczic z domu. Ktos powiedzial: że Homicidium
banniti magis tollerabile, quàm laudabile. Nie moze ta-
rzec / iudno i. z. intollerabile, quia nec laudabile. W vlei-
scendi potius libidine, quàm amore iustitiae committitur.
Niech on bedzie bannitem, takim ch. e. / przecie homo poss. s-
lio Dei,

sio Dei, y prawo generalne / ob samego Boga podane / nie ex-
 cypowało tam żadnego / do zabicia priuatum wolnego / ale
 simpliciter. Non occides. Lex autem est lingua Diuinae
 voluntatis. Żeś przychodzi mi de iure nostro in contra-
 rium rationes położyć / nie dla tego / abym miał iudicata re-
 futować / absit: ale na zażegzanie zle roboty páczyć / abym
 wkazał / że ci / co sobie ścila za wczasu ad impunitatem dro-
 ge / lada o co przez substituty / w odległych Grodach bántuia /
 a potym onych zabijając / nie mogą allegatione bannitionis
 poenam homicidij uchodzić.

Impunè tedy rozumiałbym / zabity bydy moje
 bannit / iesli o taką zbrodnia iest banniwany / o
 ktora per magistratus iustè occidi potuisset. A to
 dla tego / że takowy bannit / seruus est poenae, y w
 zabiciu tego censetur executio per acta crimine de-
 merita. Lecz iesli Sedzia / per legem, nie mógł
 bannitą zbawić gárdła / sequitur, że priuatus nie
 mógł go impunè zabijać. Gdyż priuato non da-
 tur maior potestas, quàm legi publicae.

Bannitionū
 distinctio.

K Tora rática znąc miało kiedyś prawo nasze przed oczyma
 swymi. Bo in volumine legum, mianowicie w Constit-
 tucyey 1569. Tit. De Pre. na sady nowe przeszle. Uczynilo dys-
 tinctione bannitioney / Criminales tedne / druga Civilem nazy-
 wając. Ktorych oboje nature tamże zazaczamy opisuie słow-
 wy. Et nihilominus Statuta ma sie starać / iakoby takiego
 wymołanica potmal a wesadził / Ktorego gárdło in gratia nostra.
 A to sie ma rozumieć / in bannitionibus Criminalibus, a in Ci-
 uilibus wedle Statutu dawnego / y processu iuris opisanego.
 Że Ktory dysyntykcyey patet, że vtroque modo bannitus im-
 punè

punē occidi non potest. Bo jeśli Ciuilitē, o dług/ o sro-
dy/ albo przywode infra był bannit/ prawo nie daje go zabijać/
nie tylko prywatnemu człowiekowi/ ale ani samemu Wzrodo-
wi/ który ma gladij potestatem. Bo Constituca 1588. Tit:
Cimāntu Wywołancom/ expressē wyraża/ że tylko imać
go wolno/ y nā dnie w więzy chować/ ad satisfactionē parti.
Dokładając tamże zaraz. Toż będzie wolno czynić, y stroni-
lureuinenti, y dać go do Starosy do więz. Którymi słowy/
nie tylko zabić/ ale y więzienia prywatnego zakazać. A te-
ż lareuinentem & Magistratum tak śmiało wzięto? że nā
prawo z bannitem wiecey poczynąć nie może? Jakkż ow pr-
watny będąc/ co y prawā z nim żadnego nie wieść/ y ten tak
żywo nie był mu nie dłużen/ quo iure zechce dalsze mieć grānice
licentey swojej? że mu y zabić wolno było/ y zabić to gor-
wa impunitatem przyniesćby mu miało? Pięknie tedy po-
wiedział. Pecuniae debitor, bona debitoris, non corpus
obnoxium esse. Quid enim de rebus, ad pretium humani
corporis conferri potest?

A nie tylko Ciuilitē, ale ani Criminaliter bannitus,
impunē zabity być może. Stare prawo nie wyrażyło casum,
super quo bannitio Criminalis extendi deberet, from te-
dnego w Statucie mteysca/ sub Tit: Processus L. Nihilomi-
nus, si non obfrante isto processu, & c. Gdzie piśe/ iż bannit/
wzruszający Execucia przez Starostę w dobrach tego odpr-
wiona/ & contra brachium Regale se defendens, ma być
tak iuris communis violator imāny/ y tak infamis repu-
towāny/ z dokładem. Etiam in corpore puniendus. Quo con-
textu, bannitionem Ciuilem, in Criminalem prawo obra-
ca/ ex causa praemisso. Nle tedy onego nā gardle pier-
wey kładąc rozkazuje/ ażyby post bannitionem grauior poena,
videlicet infamiae, ut potē. ex nouo delicto, violati sci-

licet iuris communis, demerita bylá ná nim decernowána
Crescente enim Contumacia, crescit poena. Nowe pác
práwa/ niektóre co tyłko co w stárym bylo/ w sobie zawarty/
á drugie / certos Criminis Casus, mimo pomientone / Cri-
minali bannitione vindicandos, položyli. Jest Constitucya
1609. L. O ludzích swowolnych. Tá w Seadencie wy-
zey dotkniony / iuris communis violatorá położonego rze-
telniey z cyrcumstáncyey / zbrodni / y excessu / tak opisuie. Ze
iuris communis ten jest violator, który woyská swowolne
zbiera/ chorągwie podnosi/ kupami chodzi/ zá granice wpa-
da/ w dobrách gwałty y przymocy czyni. Taki jest violator
pokoin / á zátym perpetuo bannitus, takó y Criminaliter
bannitus. Constitucya zá 1598. L. O mezo boystkwe z ruz-
sínec / y tego mteé chce perpetuo bannitum, któryby prusi-
ce zabit ábo ranil.

Z ktorých praw/ boé antiquae leges dant nouis autho-
ritatem, nouae uerò antiquis interpretationem, abunde
constat. Ze Szlachécie nie o láda co Criminaliter ma bydy
bánnitowany / ale non nisi pro excessibus praemissis, qui
sunt grauissimi, gdyz poena delicto commensurari debet.
Ant sufficit inculpasse, & in contumaciam condemnasse,
ale trzeba legalitatem bánniticy / etiam contra extinctum,
scrutinio dowiesć / ze iusta bannitio, bo iusta fuit accusa-
tio, A to dla tego / ze práwa takó pilnie szzege honorem pla-
checkiego / y zábiegáia potwarzy ludzkiego / tak też rzecelnie do-
łożyły / mianowicie w Constitucyey 1589. Ze ci sa proscripti
& banniti, ktorzy legitime condemnati. Zkad nie sama
tyłko bánnitisa in Contumaciam otrzymána / razitá znikaćby
trzeba / ale y domobem scrutiny / ze legitime jest otrzymána
na / bo testimonijs, reatus obiecti conuincitur, y przeto w
Constitucyey 1609. položono. Iuxta qualitatem excessus
znimé

z nimi postępować. Postępek ten nie może być młódkowany
 tylko ex scrutinio. Scrutinium ma wskazać / godzić się był
 banniciey / albo nie? Constitucya także 1598. dwie okoliczności
 eye klądzicie. Jedną / gdyby zabili / albo ranili wmyślnie. Drugą
 gdyby ex scrutinij wskazało się to manifeste. Oboje te okolicz-
 ności; wmyślnie y manifeste; non euincuntur ex con-
 demnatione, sed ex scrutiniorum deductione. Żądaj y poe-
 na talionis, non nisi scrutinio euincitur, bo y Conuictio
 reatus, non nisi ex eodem statuitur.

Tych tedy banniciey Kryminalnych przyczyny Prawo
 opisawszy / opisał y Execucia ich / Komu ta należy czynić?
 Statut ten dawony / Ktory się wzwyż allegował / zażądał sda-
 memu nawet Wziedowi gwałtowno / multo magis zaboystrą:
 do piści. *Non inferat violentiam, nec sinat quonquam verberari,
 aut vulnerari.* A następstwu mowł: *Juxta Maiestatis Regie
 votum, per Regiam Maiestatem puniendi.* To non per homici-
 dam? Wład to / in Corpore, non in vita. Bo poena Cor-
 poris więz / a vita gardło: na Ktorym / gdy chce prawo Koo-
 go karść / vt pro inuasione specificie wyraża. *Vt violator se-
 curitatis domesticæ, vita privabitur.* Constitucya zaś 1589.
 Wzad / legitima (inquit) iuris via przeciętło nim Execucya
 czynić ma. Constitucya 1564. Ktorego gardło in gratia
 nostra. To do J^o K. Młci po Informacya pęstać / ante pę-
 watnie zabijając: Wzad nie mogłby go tracić / ledno za Infor-
 macya Krolowska / a ten także co zabili? Subtraxit go gratie
 Principis, czym samym wziął mu gratiam vitæ. Iudicium
 vltimum nad bannicem dāne Principi, tanquam supremo
 Reipub: & Ciuis in ea ægrotantis medico. Wozony Mł-
 dy / co plasterem gotę może / brzytwą nie razi. Tak y Prin-
 cept tentat prius remedia, quàm sanguinis poenam. Jest
 o nas więz / Carcer corporis & squalor carceris, a wol-
 32

Bez d'wuletnia na bnie w Wlezy ciemney spekulacya odtelzna
by ndybystrzeysha swawola / y dla tego po Informacya / tak
po recepte / iuxta qualitatem morbi, postac trzebda. Bo ex-
tremis tylko morbis, extrema remedia adhibenda. Acum
perditis perditē. ne alios inficiant, cum ipsi emendari non
possint. Jesli pro homicidio, modo non sit tyrannicum
& insidiosum. non est poena sanguinis, sed turris, a takoz
o bluz precis przewledzony y banniteya / priuatione vitae
isczona bydz ma? Vita priuari debet, qui priuauit, non
qui se suaque innodauit.

Wlec dziwnem to bydz musi / pozowia na Szym / aboltu
na Trybunal / Kryminalem bannita / zadadza mu bannitia /
znadute sad kazdy / iz mu o wtelsha rzecz idzie / (to test / o In-
famia / abo gardlo) od sprawy odepchniony bydz nie moze.
Jesli nie moze bydz zarazimany y racony: to znac ze nie test
extra protectionem legis positus? a test test in protectio-
ne legis, czemuż tego ma bydz inuindicabile caput? A po-
gotowtu / gdy testez in contumaciam bannitus: gdyz prawo
takowym saluum beneficiu Euationis iuratoriz zostawilo
stad colligitur, ze bannite sanabilibus egrotat malis, y z tego
respektu / w opiece pewney prawu pospolitego chodzi.

Dosc famosum test Crimen, Prada, y licowna obierz /
a przecie prawo pospolite / wedle Constitucyy 1613. takowe
go zbrodnia / nie zaraz na gardle / abo honorze / per conde-
mnationem lucri karze / ale restitutionem rei ablatę, cum
refusione damnorum, sub poena infamiz nakazute / wyiaz
wszy / zeby taka szarpantna zaboiem / abo krowa rozbitego /
zbryzgana byla. Tegoz Szymu 1613. Vchwalę / prawo / o ro-
zboiu / abo nasciu na dom / na gwałtownistę depositeu poctę
gnelę; a przecie conuicti in eo reatu, nie zaraz ad poenam
inuationis, ktora test vitae & honoris, condemnantur, ale
restit;

restitutione także depositi, sub poena infamiae sententian-
tur. W teorych excessach / teśli tak lenie prawo łbże / á tako
z bannitem ostrzey tśc ma e teory zbrodniami takimi / mogli
nigdy nie mazać reku swoich.

Alcé yz natury samey banniteley / prosequibile Caput
bannitorum bydy musi. Gdyz bannitio nie in sego nie iest/
tako Diminutio: a Diminutus, censetur in parte aliqua
reservatus. Jakkż zapłty czynić / banniteley samey in Con-
tumaciam przewiedzionej odpryśtacie / y satisfakcyi prze-
wodznosci może: y w tym tyłko diminutus, że go imać wol-
no: co na swobodnego plechétca impune cadere nie może.
Jeśli tedy in parte iuris reservatus, czemu też in parte iuris
nie ma bydy iudicatus? Przynamniey / niechby wleża była
strazana / teśli zapłata głowy / nie miałaby bydy decernowana /
gdzy samo homicidium, & vsurpata gladij in parem iuris-
dictio, publicum test Crimen, publicā też poenā ma bydy
plectendum. Nie takó drudzy mteć chea / żeby głowa tyłko
była wygrana / á wieża stracona: Zoby to rad wykonał ho-
micida każdy. A multò magis, teśli in tractu temporis fry-
seu iego bannit zabiey / miałoby plenarium statui, tanquam
pro Ciue iudicium.

Co teśli by stanać nie mogło. Wiece insistere deductio-
ni diminuti. Nlech w tym bannit bedzie diminutus, że pro
Capite eius, dimidia tyłko poena, & dimidia
solutio sententiabitur.

P R Æ M O N I T I O.

MVLTA non suo loco posita, plura omissa, alia in
tempus aliud relata, vides Lector, sed quæ tandem
res potest esse, eadem festinata, simul & examinata? Ju-
dica vel inde, etiam otij mei negotia, quæ in mente opus
dispositum, sub explicatum tamen calamum mittere non
fuerunt. Tàm immaturum parum luci non dedissem,
nisi quorundam autoritas, cui me obsecundari necesse
fuit, institisset. Tùm quòd obscura planius, imperfecta
solidius, breui à me cognoscas, si præsentium gratus fue-
ris. Ciuilis enim & Criminalis iuris nostri casus, non sine
impenso labore percurres, legumq; concordantijs vesti-
tos obtutui paro, & rem, vix non consumatam habeo.
Verùm & exhinc, abundè discere potes. Satis enim lucra-
ri, qui à lite discessit. Finem litium, finem sollicitudinum
esse. Si ipse sapias. Mauis semper tenuiter componere,
quàm pinguem sententiam expectare. Quia multi la-
bores, maiores sumptus, maximæ molestiæ, &
quod caput est. Dubius litis euentus.

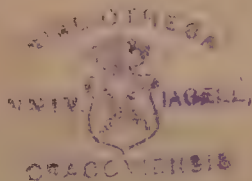
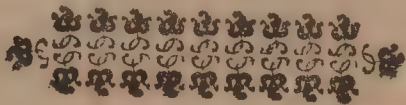
V A L E.

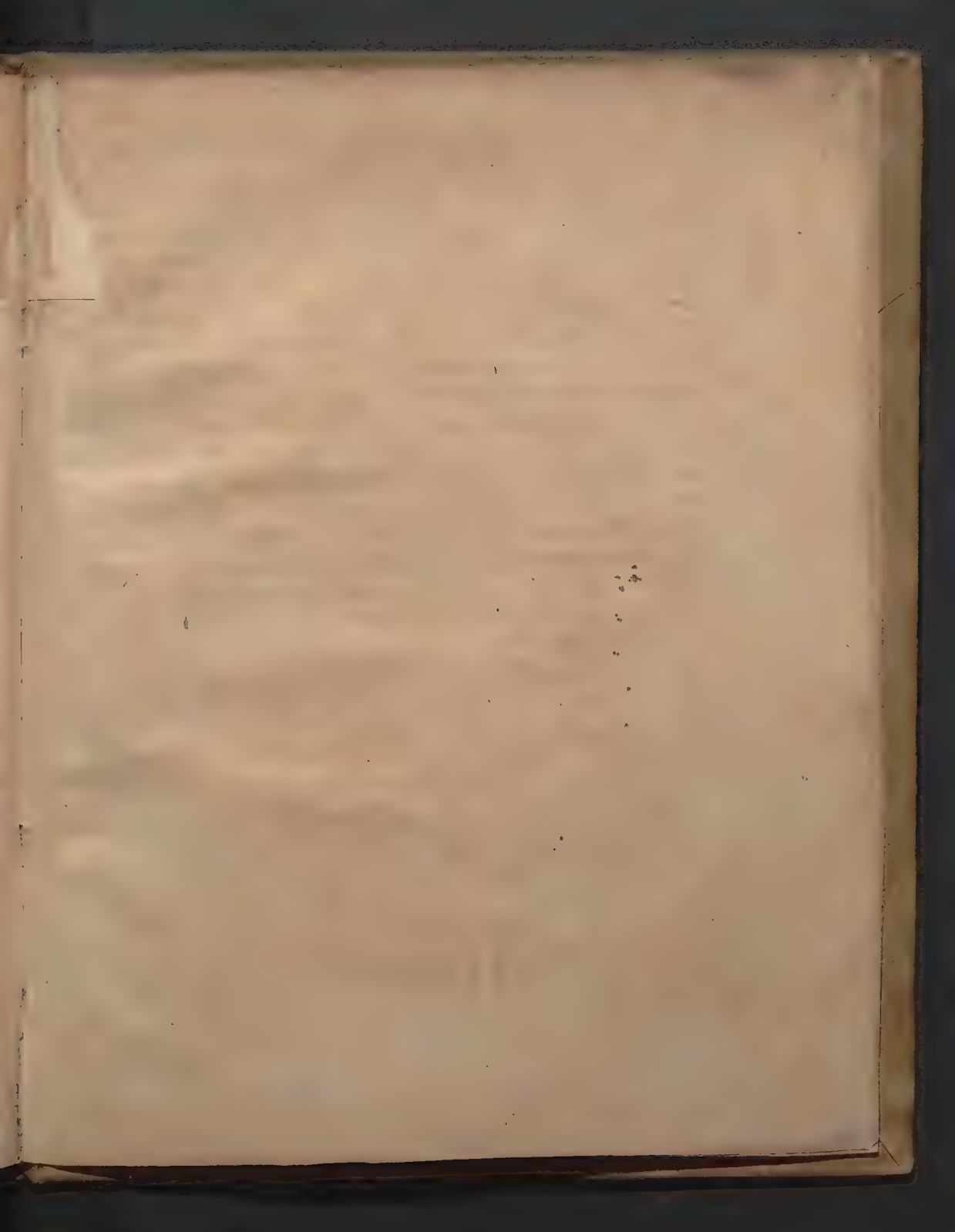
Non numeranda sunt, sed ponderanda sententia.

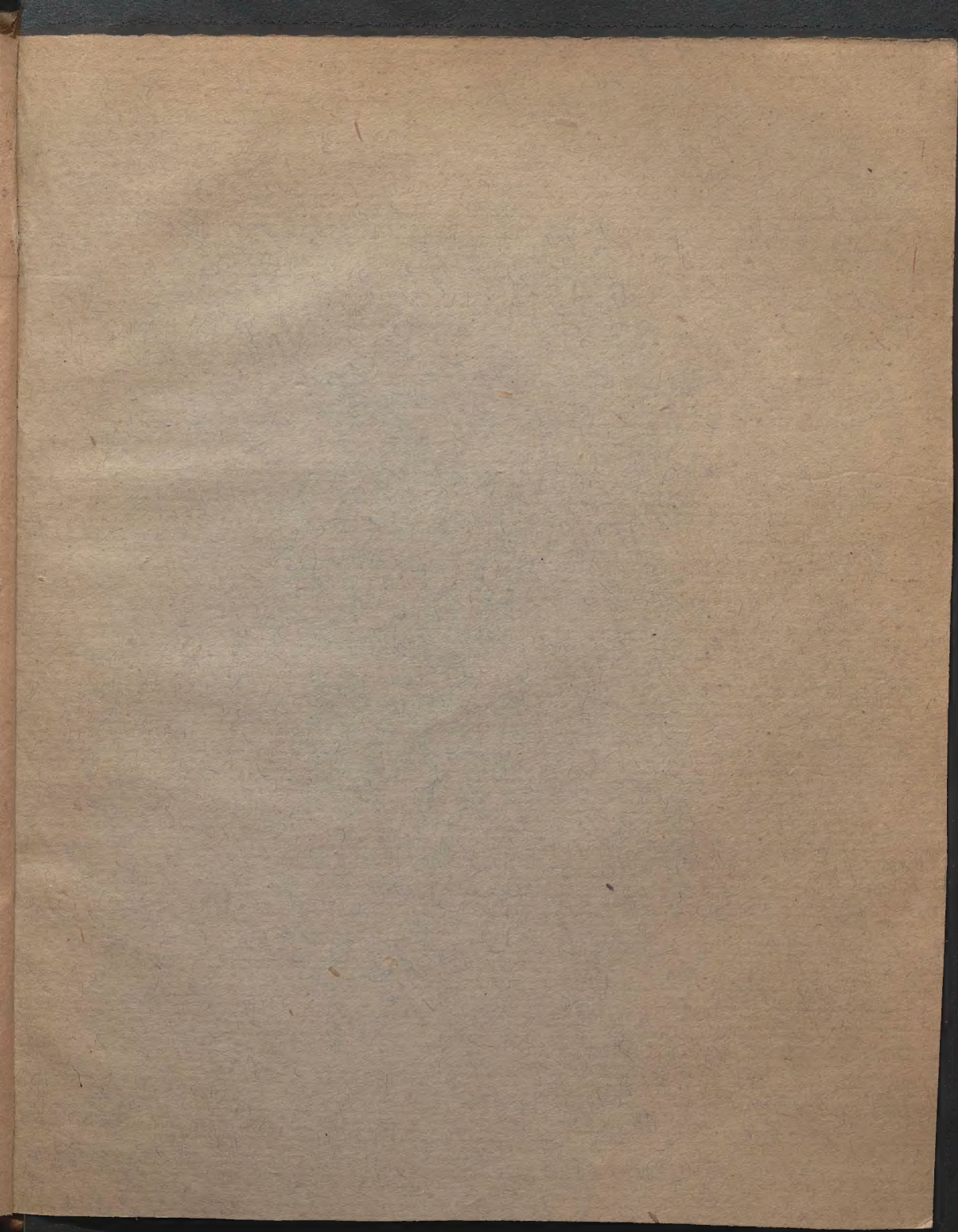
Certa lex, ob incertam æquitatem, non deferatur.

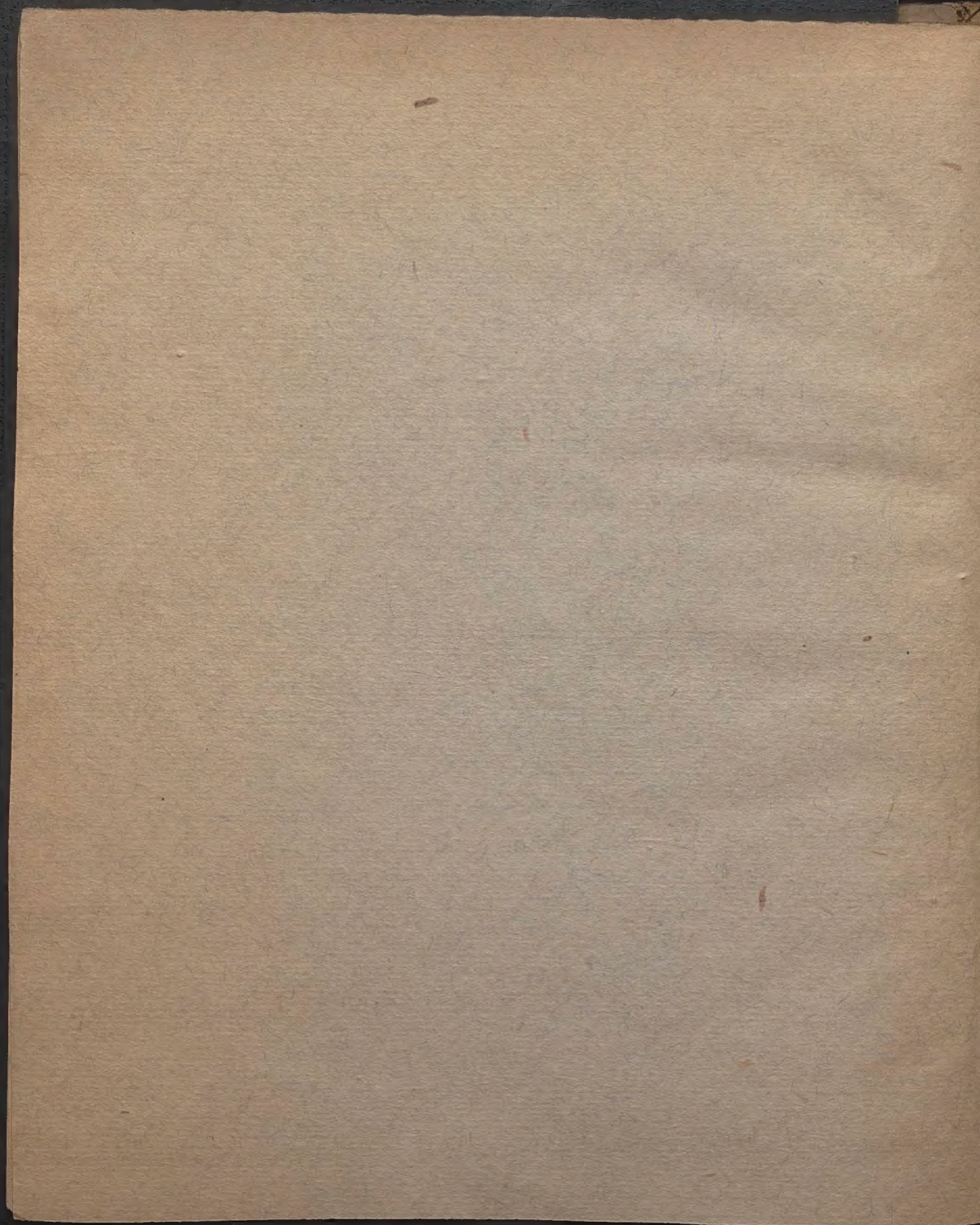
*Non possunt, qui ipsi legibus tenentur, leges in iudicando
religioso defendere.*

Patientia, pars iustitia.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0026545

